

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Nevěra jako faktor rozvodovosti

Autor:	Beáta Součková
Vedoucí práce:	Mgr. Jiří Kressa
Studijní program:	Sociální pedagogika, specializace výchovná a vzdělávací praxe
Datum odevzdání:	30. března 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 9. března 2010

Beáta Součková

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat za odbornou pomoc a připomínky vedoucímu práce Mgr. Jiřímu Kressovi. Dále bych chtěla poděkovat PhDr. Jitce Balcarové za poskytnutí cenných informací a ochotnou spolupráci.

Abstrakt

SOUČKOVÁ, Beáta . *Nevěra jako faktor rozvodovosti*. České Budějovice, 2010. 50 s. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta.

Klíčové pojmy: nevěra, mimomanželský vztah, partnerské soužití, partnerství, věrnost, podváděný, podvádějící.

Práce se zabývá fenoménem nevěry a jejím dopadem především na manželské svazky. Cílem je podpořit tvrzení, že nevěra nemusí být podstatou partnerského problému, který narušuje vztah manželů a naplňuje rozvodové statistiky, ale je především symptomem nemocného vztahu. Práce se zároveň soustřeďuje na zjištění, jaké dopady měla psychoterapie na obnovení manželství v prezentovaných kazuistických případech a jaké podoby mohou nabývat soužití partnerů po uskutečnění psychoterapie.

Teoretická část práce se věnuje vnímání nevěry širokou veřejností, postojům k věrnosti, rozlišením motivací a příčin nevěry a jejím stupňům z hlediska ohrožení vztahů. Součástí je i kapitola věnující se rozvodovosti, která s fenoménem nevěry úzce souvisí, a kapitola popisující možná řešení, která lze použít v případě ohrožení vztahu nevěrou.

Praktická část je tvořena především kazuistickými případy, kde je nevěra zachycena od svého počátku až k závěrům, ke kterým prostřednictvím psychoterapie vede.

Abstract

Infidelity as a divorce rate factor

Key words: infidelity, extramarital relationship, partners life together, partnership, faithfulness (fidelity), the one being cheated on, cheating

The thesis is focused on the phenomenon of infidelity and its impact mainly on marriages. The main aim is to support a predication that infidelity doesn't necessarily have to be the essence of a partners' problem which affects a relationship of a married couple and fills divorce statistics but that it is a symptom of a dysfunctional relationship in the first place. The thesis is also focusing on identification of impacts which a psychotherapy had on a marriage recovery in presented casuistic cases and what the nature of partners life together can be after the partners have taken part in a psychotherapy.

The theoretical part of the work is dealing with a reception of infidelity by the general public, a distinction of motivations and causes of infidelity and its levels in term of jeopardy of relationships. In the thesis there is also a chapter focused on a divorce rate factor, which is closely connected with the phenomenon of infidelity, and a chapter describing possible solutions which can be used in case of infidelity jeopardy of a relationship.

The practical part consists mainly of casuistic cases in which infidelity is described from its beginning to its outcomes to which it leads by means of psychotherapy.

Obsah:

1	ÚVOD.....	7
2	FAKTA O NEVĚŘE.....	9
2.1	VNÍMÁNÍ NEVĚRY.....	9
2.2	POSTOJE K VĚRNOSTI	11
2.3	MOTIVACE A PŘÍČINY NEVĚŘ	13
2.4	STUPNĚ NEVĚRY.....	16
2.5	ROZVODOVOST	17
2.5.1	Indikátory rozvodovosti.....	19
2.5.2	Statistické údaje	22
2.6	POMOC.....	25
3	CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	28
3.1	CÍLE	28
3.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	28
4	METODIKA	29
4.1	POUŽITÁ METODIKA.....	29
4.2	CHARAKTER ZKOUMANÉHO SOUBORU.....	29
5	VÝSLEDKY.....	30
5.1	PŘÍPAD „MLADÉ MILENKY“	30
5.1.1	Sociální anamnéza	30
5.1.2	Stanovení zakázky a vývoj v jejím řešení.....	30
5.1.3	Záměr terapeutky	33
5.1.4	Očekávání terapeutky	33
5.2	PŘÍPAD „KARIÉRISTKA“	33
5.2.1	Sociální anamnéza	33
5.2.2	Stanovení zakázky a vývoj v jejím řešení.....	34
5.2.3	Záměr terapeutky	36
5.2.4	Očekávání terapeutky	36
5.3	PŘÍPAD „SAMA SEBOU“	36
5.3.1	Sociální anamnéza	36
5.3.2	Stanovení zakázky a vývoj v jejím řešení.....	37
5.3.3	Záměr terapeutky	39
5.3.4	Očekávání terapeutky	39
5.4	PŘÍPAD „MACECHA“	39
5.4.1	Sociální anamnéza	39
5.4.2	Stanovení zakázky a vývoj v jejím řešení.....	40
5.4.3	Záměr terapeutky	42
5.4.4	Očekávání terapeutky	42
6	DISKUSE.....	43
7	ZÁVĚR.....	45
	LITERATURA	47
	SEZNAM PŘÍLOH.....	49

1 Úvod

Zvolila jsem si téma bakalářské práce „Nevěra jako faktor rozvodovosti“. Domnívám se, že téma je aktuální, protože velká část manželství bývá nevěrou ukončena. A proto k prvotnímu dokreslení problematiky nevěry lze použít výroku Miroslava Plzáka: „*Hrozit se sexuální nevěry manželského partnera je jedno velké nedorozumění, protože mnohem více na místě by bylo obávat se nikoliv sexuální nevěry jako takové, ale hrozby, že sexuální nevěra povede k rozvodu.*“¹

Rozpadající se vztahy za sebou zanechají děti, které vyrůstají v neúplné rodině a nedokáží si v mnoha případech odnést do svého života model fungující rodiny. Vazba mezi rodiči je ve většině případů narušena a dospělí komunikují prostřednictvím třetí osoby – svého dítěte. Na místě je nutné uvést i syndrom zavrženého rodiče, tzn. že v dítěti je budována nenávist formou upravených a nepravdivých skutečností vůči druhému rodiči. Přesto, i když je nevěra skutečností velmi zraňující, nemusí být důvodem k ukončení manželství. Za pomoci odborníka je možné odhalit skutečné příčiny vedoucí k nevěře a snažit se o jejich nápravu. Protože pokud se nejedná o osobnostní patologii, řada příčin je pouhou reakcí na neuspokojení potřeb. Neodhalené příčiny se mohou stát důvodem zániku i dalšího vztahu, který je navázán po rozpadu manželství.

Mou pracovní zkušeností, kdy jsem byla zaměstnána na pozici sociální pracovnice ve Středisku pro rodinu a mezilidské vztahy v Českých Budějovicích, řada partnerských vztahů po absolvování několika sezení svůj vztah obnovila anebo se alespoň podařilo urovnat vztahy před rozvodem tak, aby nedocházelo k přehnaným reakcím v průběhu a po rozvodu manželství.

Druhá kapitola je věnována teoretické části, která se zaměřuje především na obecné otázky týkající se nevěry. V první podkapitole jsou diskutovány otázky vnímání nevěry a skutečnosti, jak lze na nevěru pohlížet. Problematika je přiblížena názory řady odborníků, především manželských a rodinných poradců.

Druhá podkapitola se věnuje postojům k věrnosti. Je stručně představen vývoj vnímání věrnosti širokou veřejností. Z výše uvedených výzkumných závěrů vyplývá, že i když veřejnost vnímá věrnost jako povahový rys objevující se spíše v pohádkových příbězích, k nevěře přistupují opovržlivě.

Třetí podkapitola je věnována motivacím a příčinám vzniku nevěr. Podkapitola je věnována rozdělení nevěr se sexuálním a nesexuálním

¹ PLZÁK, M. *My se máme, my si vyhovíme*. Praha : Motto, 2007. 128 s. (39)

charakterem, ale zmiňovány jsou i motivy pramenící z patologických rysů osobnosti, z biologické podstaty a z nedostatku sexuálního uspokojení.

Čtvrtá podkapitola se naopak zaměřuje na stupně nevěry. Tedy rozlišení dle závažnosti vlivu na stávající vztah manželů. Pátá podkapitola poskytuje přehled problémů, které se pojí s rozvodem, a to především dopad rozvodu na děti, psychické odpoutání od současného partnera a také rozdělení společného majetku manželů. Podkapitola se dále člení na oddíl, který podává informace o dispozicích z původní rodiny a osobnostní charakteristiky, které do větší či menší míry ovlivňují rozpad manželství. Jsou zde potvrzena či vyvrácena i jistá paradigmat, jež se s problematikou výše naznačenou pojí. Druhý oddíl páté podkapitoly vykresluje statistické údaje týkající se rozvodu.

Poslední podkapitola je věnována otázkám, jaké jsou nejčastější formy pomoci v případě nevěry v manželském, ale i partnerském svazku.

Praktická část se soustřeďuje na získání poznatků o skutečných příčinách nevěry manželů, kteří se obrátili na Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy v Českých Budějovicích v letech 2006 – 2009 se žádostí o pomoc v případě, kdy jeden z páru byl nevěrný. Data byla získána kvalitativním výzkumem, který byl proveden pomocí polostrukturovaného rozhovoru s psychologkou poradny. Rozhovor byl z důvodu individuálního přístupu k případům veden pomocí rámcových okruhů. Zároveň byla data získána studiem dostupných materiálů o klientech a v neposlední řadě studiem dostupné literatury, jež je dále uváděna v bibliografii.

Cílem bylo odpovědět na čtyři výzkumné otázky, které vyplynuly z předem stanovených výzkumných cílů.

2 Fakta o nevěře

2.1 Vnímání nevěry

Podváděný partner se potřebuje s nevěrou vyrovnat. Partner, který podváděl, potřebuje prostřednictvím třetí osoby partnera přesvědčit o své trvalé náklonnosti. Jak uvádí Petr Šmolka ve své publikaci, nevěra muže a ženy má své specifické rysy zohledňující motivace, průběh i důsledky, ale i možnost „lěčby“.²

Nelze opomenout zmínit, že nevěra pro každého může znamenat něco jiného. Pro někoho nabývá významu slovo nevěra v pojetí dokonaného pohlavního styku, jiný je skálopevně přesvědčen, že hřešit lze již myšlenkou. Jiní se cítí ohroženi nevěrou fyzickou, pro ostatní může být obtížnější srovnat se s nevěrou duševní. Dokonce i nevěra pouze a jen „virtuální“ může být velice úporná a mít všechny průvodní znaky a důsledky reálné nevěry.³

Názory na pojetí nevěry se dle Jiřího Buriánky liší nejen pohlavím dotazovaného, ale také jeho věkem. Nejtolerantnější bývají jedinci ve věku 30-44 let, když platí, že s narůstajícím věkem tolerance klesá. Ženy jsou ale obecně méně tolerantní. Dokonce nerozlišují nevěru manžela či manželky v případě jiných vztahů. Tyto skutečnosti vyplynuly z mezinárodního komparativního výzkumu postkomunistických metropolí z roku 1993, jež byl proveden technikou standardizovaného rozhovoru na vzorku obyvatel Prahy. Z tohoto výzkumu také vyplynula poměrně větší tolerance k homosexuálnímu styku než k mimomanželskému sexu. Netolerance k nevěře dle Buriánky, který shrnul výsledky výzkumu, pramení zejména z morálních hledisek. Lze sledovat jistou liberalizaci od doby komunismu v oblasti postojů, naopak se objevuje vzrůstající zranitelnost intimních vztahů a omezení sexuálních vztahů vlivem zvyšování tlaku na práci, také vyšší míra stresu za účelem obhájení svého sociálního statusu. Sexualita v totalitním režimu nahrazovala seberealizaci. Dá se proto pohlížet na mimomanželské svazky v komunistické éře jako na něco zpestřujícího každodenní stereotypní život.⁴

² ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (22-30).

³ ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (14-18).

⁴ BURIÁNEK, J. Sex (nejen) v rodině. In *Sborník k 65. narozeninám doc. PhDr. Eduarda Urbánky, CSc.* Praha : DeskTop Publishing FF UK Praha, 1996. s. 120-138.

Vlastnost vnímat nevěru jako sexuální styk je přisuzována dle Margaret Kentové spíše ženám. Z tohoto pohledu jsou rozhodnutí mužů, ať jsou jakákoliv, jejich manželkami tolerována do té doby, pokud si nenajdou jinou ženu, se kterou mají mimomanželský sexuální vztah.⁵

Šmolka poukazuje na skutečnost, že i v oblasti vnímání nevěry se objevuje řada mýtů. K nejznámějšímu jistě patří „Muž je nevěrný tělem, žena duší.“. Dá se proto usuzovat, že populace vnímá nevěru muže jako nevěru provozovanou pouze za účelem tělesné rozkoše, zatímco žena není schopna fyzického sexuálního kontaktu bez předchozí zamilovanosti.⁶

Tuto skutečnost nejen Šmolka, ale i Jitka Douchová vyvrací s tím, že nelze jasně rozdělovat chování ženy a chování muže v určitých situacích. V každém člověku je část muže, ale i část ženy. I muž se může pod vlivem okolností do ženy zamilovat a odejít k milence, aniž by s ní předtím měl fyzický sexuální kontakt, a zvýšit tak riziko rozpadu manželství.⁷

Dalším mýtem, který Šmolka uvádí, je zvýšená promiskuita mužů. Tato skutečnost vyplynula z řady výzkumů, ale přesto je nutné položit si otázku, stejně jako Šmolka, a tedy: „*S kým jsou poté muži nevěrní?*“.⁸

Douchová se ve svém článku zmiňuje o tzv. konstruktivní nevěře. Vnímá nevěru nejen jako negativní, ale poukazuje na její možné pozitivní dopady, pokud se jedná o nevěru osvobozenou od citů, tedy ryze sexuální poměr, který může zpestřit sexuální vztah v manželství. Poukazuje na zklidnění ženy. Od milence se ženě, která žije v dlouhodobém konzumním manželství, dostane náležitého ocenění, které spolu s pocity atraktivity v manželství chybějí. Douchová se domnívá, že mimomanželský vztah nesmí přerůst v závislost, v intenzivní citový vztah. Tento výklad nevěry je ale natolik ojedinělý, že nezůstal bez reakce odborníků.⁹

Šmolka s Douchovou souhlasí, pokud se jedná o pozitivní dopad nevěry, ale pouze za předpokladu, že si jedinec v okamžiku odhalení uvědomí, že

⁵ KENTOVÁ, M. *Jak si manžela udržet : (a předejít nevěře)*. Milena Blažková. Praha : Ivo Železný, nakladatelství a vydavatelství, spol. s r.o., 1993. 160 s. (15-17)

⁶ ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (22-23)

⁷ DOUCHOVÁ, J. Konstruktivní nevěra vztah neohroží. *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 3. (7-9)

⁸ ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (24-25)

⁹ DOUCHOVÁ, J. Konstruktivní nevěra vztah neohroží. *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 3. (7-9)

s manželským partnerem chce v manželství setrvat. Upozorňuje ale na skutečnost, že „v pojetí Douchové se však oba vztahy – manželský i milenecký – redukuje na pouhé pragmatické uspokojování potřeb“.¹⁰

Také Jeroným Klimeš upozorňuje na možnou logickou chybu, která se dá spojit s termínem konstruktivní nevěra. Dle něj je pojem konstruktivní opisem pro jakákoliv jiná libivá spojení, jako např. „léčivá nebo blahodárná nevěra“. Dle Klimeše ale nelze vycházet z tohoto spojení do té doby, pokud mimomanželský vztah není ukončen a až v tomto okamžiku můžeme přihlédnout k možnému citovému připoutání podvádějícího.¹¹

Ztotožňuji se s názorem Michaela Chytrého, manželského a rodinného poradce, který na článek reagoval tímto způsobem: „Připadá mi, že s konstruktivní nevěrou je to stejné, jako když rodič říká svému dítěti: „Klidně můžeš krást, ale nesmí tě u toho chytit a hlavně se ti to nesmí zalíbit. Nicméně, pokud to posílí tvé sebevědomí, a tím se podpoří a vylepší i náš vzájemný vztah (protože já možná kradu taky), pak je vše v nejlepším pořádku.“ A ukažte mi rodiče, kterému by nezáleželo na podpoře sebevědomí jeho dítěte. Z mého úhlu pohledu jde o morální, sociální i etickou perverzi.“¹²

Z těchto ohlasů na výše zmíněný článek je více než jasné, že nevěra je pořád širokou veřejností, odbornou a domnívám se, že i laickou, odsuzována. Nelze na nevěru pohlížet jako na pozitivní ve smyslu zpestření manželství nebo jako na satisfakci nemocného vztahu.

2.2 Postoje k věrnosti

Věrnost, jako jedna z lidských hodnot, je jakousi prevencí nevěr. Nelze ovšem usuzovat, že k pevnému a spokojenému svazku je třeba pouze věrnosti. Do kategorie prevence rozvratu manželství lze zařadit i výběr partnera.

Postoje k manželské věrnosti hodnotilo několik průzkumů, které jsou shrnuty v práci Věry Capponi a Tomáše Nováka¹³.

Průzkum z roku 1968 časopisu Vlasta, který se především zaměřil na postoje k nevěře a jejím příčinám, zohlednil názor celkem 11 002 respondentů,

¹⁰ ŠMOLKA, P., KLIMEŠ, J., CHYTRÝ, M. Recenze na: Konstruktivní nevěra vztah neohroží: (ad PD 03/08). *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 5, s. 4-5.

¹¹ ŠMOLKA, P., KLIMEŠ, J., CHYTRÝ, M. Recenze na: Konstruktivní nevěra vztah neohroží: (ad PD 03/08). *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 5, s. 4-5.

¹² ŠMOLKA, P., KLIMEŠ, J., CHYTRÝ, M. Recenze na: Konstruktivní nevěra vztah neohroží: (ad PD 03/08). *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 5, s. 4-5.

¹³ CAPONNI, V., NOVÁK, T. *Sám sobě manželským poradcem: První pomoc při příhodách nevěrných*. Praha: Grada Publishing, a.s., 1995. 112 s. (65-70)

z nichž bylo 9 752 žen a 1 250 mužů. Zajímavý byl jistě závěr, kdy více než $\frac{2}{3}$ dotazovaných vidělo věrnost jako vzácnost a $\frac{1}{10}$ nevěřila, že manželství s věrností existuje. Ze strany mužů byl nejčastějším důvodem nevěry uváděn sexuální motiv, oproti tomu ženy se nejvíce přikláněly k důvodu rozvrácených citových a rodinných vztahů.

O několik let později, v roce 1973, se k otázkám nevěry vyjádřil průzkum Jiřího Prokopce a jeho spolupracovníků. Z výzkumu vyplynulo, že „*nevěru připouští 32,2 % rozvádějících se mužů a 20,1 % rozvádějících se žen.*“

Výzkumy v osmdesátých letech, které prováděl František Vítek se spolupracovníky, se zaměřovaly na vztah občanů k nevěře. Nevěra byla odsuzována v největší míře rozvedenými a ovdovělými, naopak svobodnými byla nevěra tolerována více než těmi, kteří žijí v manželství.

V roce 1992 provedl Institut veřejného mínění reprezentativní průzkum, z něhož vyplynula trvalá přísnost v postoji k nevěře manžela či manželky, a to i přesto, že se po revoluci značně uvolnily mravy. Pouze 3 % dotazovaných bez rozdílu pohlaví nevěru považovala za přijatelnou. Větší tolerance k nevěře byla prokázána u obyvatel větších měst, ale také u vysokoškolsky vzdělaných občanů.

Sexuologové Petr Weis a Josef Zvěřina prováděli v devadesátých letech výzkum, který prokázal, že ze vzorku 707 ženatých mužů a 732 vdaných žen celých 63 % mužů a 43 % žen přiznali alespoň jednu nevěru za trvání manželství. Zároveň bylo prokázáno, že muži jsou nevěrní jednorázově, ženy mají častěji trvalé mimomanželské vztahy.¹⁴ Z výše uvedeného je tedy zjevné, že nevěra není jevem objevujícím se velmi zřídka, jak je někdy mylně uváděno v populární literatuře či denním tisku.

Za garance Weise a Zvěřiny byl agenturou DEMA proveden v roce 1993 na reprezentativním vzorku obyvatel starších 15 let výzkum, kdy vzorek byl složen z 862 mužů a 857 žen, když se přihlíželo ke skladbě obyvatel dle místa a velikosti bydliště, pohlaví, věku, vzdělání a ekonomické aktivitě. Z výzkumu vyplynulo, „*...že polovina Čechů a třetina Čechů je v manželství věrná a nevěru za všech okolností odmítá třetina žen a pětina mužů.*“ Byly tedy potvrzeny údaje uvedené v předchozím výzkumu.

¹⁴ MATĚJKOVÁ, E. *Řešíme partnerské problémy*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 144 s. (13-21)

2.3 Motivace a příčiny nevěř

Autoři se v motivacích a příčinách nevěry mnoho neliší. Stephen Gapik nevěru třídí dle charakteru sexuálního a mimosexuálního.¹⁵ I Erikou Matějkovou¹⁶ je utvrzeno pojetí Gapika „*Nespokojenost může plynout jak ze sexuálního nesouladu, tak i z duševního nesouznění.*“¹⁷

Příčin nevěř je samozřejmě řada, Šmolka¹⁸ se pokusil o shrnutí nejčastějších možných příčin, které jsou pro lepší přehlednost rozděleny na nevěry v kontextu situačním a v kontextu partnerského vztahu.¹⁹

Do manželství někteří jedinci vstupují s názorem, že rodina nemůže narušovat jejich soukromí a k nevěře se pak uchylují takřka vždy, kdy se jim naskytne příležitost. Podobné jednání bývá odborníky pojmenováváno rekreační či sportovní sex. Další možností bývá nevěra nahrazující sexuální uspokojení, kdy kvůli nefungujícímu sexuálnímu životu či sexuální poruše jednoho z partnerů manželé jen výjimečně vyhledávají odborníka pro choulstivost tématu a druhý z partnerů si vynahrazuje sexuální potřebu v mimomanželském vztahu. K těm, kteří jednají z pohnutek sexuálních, zařazujeme i nevěru z důvodu jiného sexuálního naplnění, které se objeví během života, tedy lidé vyhledávající sadomasochistické hry či toužící po milování ve třech a více lidech apod. Dalším typem jsou jednorázové nevěry na základě svedení v alkoholovém opojení. Tyto nevěry pramení spíše z převahy sexuální touhy, která je alkoholem posílena.²⁰

Do druhé kategorie, do skupiny nevěř nesexuálního charakteru, můžeme zařadit nevěru, která je odplatou partnerovy nevěry. Převládá nejen pocit msty, ale tento typ nevěry zachycuje i motivy zbavení se ponížení z nevěry partnera. Dalším typem může být mimomanželský vztah jako prostředek pochopení a psychického souznění, nevěra jako náhražka nespokojenosti v manželství po stránce duševní. Nevěry za účelem získání výhod, a to finančních nebo v podobě darů, především takových, které si partner nemůže dovolit. Z těchto nevěř pramení i lepší

¹⁵ KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*. Praha : Portál, 2000. 264 s. (86)

¹⁶ MATĚJKOVÁ, E. *Řešíme partnerské problémy*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 144 s. (13-21)

¹⁷ MATĚJKOVÁ, E. *Řešíme partnerské problémy*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 144 s. (13-21)

¹⁸ ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (31-47)

¹⁹ ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (31-47)

²⁰ MATĚJKOVÁ, E. *Řešíme partnerské problémy*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 144 s. (13-21)

postavení ve firemní hierarchii nebo lepší společenské postavení. Hnacím motorem nevěry ale může být i zvědavost a nuda, kdy se podvádějící domnívají, že manžela/manželku již znají a hledají něco nového, dobrodružného a vášnivého, objevuje se zvědavost a nuda v dlouhodobém vztahu. Zároveň si ale svých partnerů váží a není jejich úmyslem rodinu rozbít.²¹

Šmolka doplňuje motivaci o osobnostní rysy jako např. promiskuitu, extroverzi, osobnostní nezralost, poruchu sebevědomí, narcistickou osobnost, osobnostní psychopatologii (anetičnost, neschopnost hlubší citové vazby) a hypersexualitu. U jedinců emočně zraněných, zneužívaných a zanedbávaných se objevují pocity msty a zadostiučinění. A samozřejmě Šmolka upozorňuje ve shodě s dalšími odborníky na vztahy, kde manželský partner či partnerka je prvním partnerem sexuálním. U takových jedinců mohou převládat pocity nedokončeného vývojového úkolu.²²

Dle Caponi a Nováka jsou motivy vedoucí k nevěře u obou pohlaví různé. U mužů jde spíše o zvýšený sklon k nevěře u tzv. „donchuanů“, kteří neúspěchy kompenzují počty žen, které jim neodolaly. U žen se taková motivace objevuje velmi zřídka, spíše se u nich jedná o neschopnost říci ne. Naproti tomu shodným důvodem je nespokojenost, a to nejen v manželství, ale také v zaměstnání. *„Nevěru si racionalizují sentimentálně romantickými sekvencemi typu „každý má právo na kousek štěstí, bez lásky se nedá žít.“* Nevěra ale může být i voláním o pomoc, kdy je žárlivým partnerem druhý ve vztahu tak dlouho podezříván z nevěry, až ji skutečně vykoná. Ojedinelé není ani protestní jednání podmíněné chováním partnera, nedostatkem sexu. Někteří se dokonce domnívají, že nevěra je *„prostředkem, který má konečně nějakým způsobem situaci řešit“*. A samozřejmě typ „solidních hráčů“, tedy typ lidí, kteří si myslí, že utajená nevěra nemůže manželství ohrozit a sami nemají v úmyslu rodinu opustit. Zdá se být zajímavou skutečnost, kdy extroverti navazují spíše povrchní známosti, zatímco introverti jsou v mimomanželských vztazích více angažováni.²³

²¹ MATĚJKOVÁ, E. *Řešíme partnerské problémy*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 144 s. (13-21)

²² ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (31-47)

²³ CAPONNI, V., NOVÁK, T. *Sám sobě manželským poradcem. : První pomoc při příhodách nevěrných*. Praha : Grada Publishing, a.s., 1995. 112 s. (38-50)

Douchová potřebu mužů hledat mimomanželské vztahy vysvětluje převahou testosteronu. Nevěra je v tomto pojetí jakési uspokojení tělesné potřeby.²⁴

Šmolka poukazuje na biologickou podstatu, kdy muž se snaží oplodnit co nejvíce samiček pro zachování vlastního rodu. Zároveň dodává, že biologický smysl lze nalézt „v prvních etapách vývoje lidstva“. ²⁵ Naproti tomu ženy hledají u jiného partnera docenění, kterého se jim nedostává ze strany manžela. Především jde o vědomí vlastní atraktivity, kterého se ze strany manžela již nedostává. ²⁶ Mnohdy mohou ženy hledat citovou posilu a sounáležitost. ²⁷

Šmolka zmiňuje i případy, kdy se žena snaží prostřednictvím milence získat chybějící sexuální uspokojení. ²⁸

Carol Botwinová ve své publikaci zmiňuje i vnímání sexuální blízkosti, která úzce s nevěrou souvisí. Pokud se podíváme do doby před sexuální revolucí, která je spojována s 60. léty, muži brali svolení k sexu ze strany ženy za svou výsadu, privilegium. Bylo očekáváním, že žena vstupovala do manželství jako panna. Pro muže tedy svolení znamenalo důkaz hluboké lásky, oddanosti a za dívku přebírali náležitou odpovědnost uzavřením sňatku. Nebylo výjimkou, že k sexu sami svolili až po uzavření manželství. Po výše zmíněné revoluci muži hodnotu sexu ponížili na běžnou součást vztahu. Jedinečný dar už nevedl k zodpovědnosti za partnerku, mužská přelétavost byla odkryta. Problém je Botwinovou spatřován ve skutečnosti, že u žen k devalvací sexuality ve vztahu nedošlo. Ženy už sice nevstupovaly do manželství jako panny, se sexuálním životem začínaly dříve, možno dodat, že i snadněji, ale citové pouto, tzv. emocionální investice nevymizela. Bylo tedy jejich přáním, aby po sexuálním soužití zůstal partner monogamním. Takto se ale partner chovat odmítl, a proto je Botwinovou dnešní době přisuzováno nedorozumění a zášť na straně žen i mužů.

²⁴ DOUCHOVÁ, J. Konstruktivní nevěra vztah neohrozí. *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 3. (7-9)

²⁵ ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (24-25)

²⁶ DOUCHOVÁ, J. Konstruktivní nevěra vztah neohrozí. *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 3. (7-9)

²⁷ KLIMEŠ, J. Skryté myšlenky podváděného partnera. *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 9. (18-21)

²⁸ ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (22)

K ženám, které chtějí muže vlastnit, chovají tito ostražitost. Ženy jsou zklamány nedostatkem vážnosti ze strany mužů k partnerskému sexu.²⁹

2.4 Stupně nevěry

V publikaci Šmolky se můžeme seznámit i s určitými stupni nevěry. Dalo by se říci, že rozdělení volil Šmolka dle rizika spojeného s rozchodem partnerů.

Nejméně rizikovým je spatřován flirt, který je jakousi nezávaznou koketérií, rituálním tanečkem náznaků a příslibů, ale bez tendence k realizaci. Vše další se v „čistém“ flirtu odehrává na úrovni představ. Sebenevinnější flirt se nám může za určitých příznivých okolností vymknout. K okolnostem patří konflikt či krize v partnerském vztahu, vhodné vnější podmínky, požití alkoholu a neštěstí je hotové.

Dalším stupněm je tzv. rekreační nevěra. Dala by se charakterizovat mimomanželským, jednorázovým kontaktem, který je zpravidla krátkodobý, nahodilý a ryze sexuální. Dochází k němu zpravidla pod tíhou situace, tedy na dovolené, na večírku, někdy i v zaměstnání. Stejně jako u flirtu je i zde riziko, že se kontakt rozvine v nějakou z dalších forem nevěry. Někdy pod vlivem eroticko-sexuální fascinace, jindy třeba proto, že jeden z partnerů vnímal sice situaci jako prostý mimomanželský kontakt, ale ten druhý byl už na počátku emočně angažovanějších. Podobné dobrodružství nebývá zpravidla ještě spojováno s úvahami o případné společné budoucnosti. Nevěrníci mívají naopak pocit, že mají vše pod kontrolou. Situaci vnímají spíše jako vztah na „přilepšenou“, který probíhá často dlouhodobě vedle vztahu legálního, aniž se navzájem ruší či ovlivňují. Teorie jistě podobné vztahy připouští; riziko narušení výchozí nepsané „úmluvy“ je však pochopitelně již značně vysoké. Předpokladem jejího důsledného dodržení by byla trvale dobrá zakotvenost obou milenců ve stávajících legitimních vztazích, případně alespoň životních situacích.

Až dlouhodobý eroticko-sexuální vztah se silnou emoční vazbou je Šmolkou vymezen jako mimomanželský vztah. V tomto stádiu si již jeden z partnerů dříve nebo později začne připouštět možnost budoucího společného soužití. Často nejen připouštět, ale i konat. Právě v tomto stádiu je velmi vysoké riziko vyzrazení nevěry.

²⁹ BOTWINOVÁ, C. *Proč jsou muži nevěrní?* Praha : MOTTO, 1996. 224 s. (62-64)

K stupňům, lépe řečeno formám nevěry, patří i virtuální nevěra. Je nutné dodat, že může mít destruktivní důsledky stejně jako nevěra reálná. Absence osobního kontaktu navíc zmenšuje prostor pro případné zklamání a naopak velice rozšiřuje prostor pro lákavé fantazie.

Zvláštním typem nevěry je tzv. swingování, tedy „výměna partnerů či sex ve čtyřech“.³⁰ Bývá představováno jako hra nudící se „high society“; v našich podmínkách však někdy probíhá i v „low societách“ sídlištních komunit. Jde ale pořád o jev poměrně vzácný. V České republice bylo swingování v módě koncem 80. let minulého století, ale příliš se o něm nemluvalo. Má však svá rizika, například motivovanost jednotlivých „hráčů“.

Za nevěru lze považovat do jisté míry prostituci. Ať již uvažujeme o nabízení služeb za úplatu nebo „nákup“ těchto služeb.

2.5 Rozvodovost

Poměrem nelze určit, je-li větší část klientů manželských a rodinných poraden, kteří se s nevěrou v manželství nevyrovnejí a rozvedou se. Můžeme jen vycházet z výroku Plzáka: „*Co se mimomanželského sexu týče, vychází nám ovšem, že se 96% mužů a žen neovládne a z toho celá polovina se kvůli novému sexuálnímu zaujetí rozvádí*“.³¹

Tomáš Novák vymezil dva modely chování, které s rozvodovostí úzce souvisí. Jedná se o tzv. parazitní singles. Jedince, kteří jsou ekonomicky nezávislí, bez zájmu osamostatnit se a sdílejší domácnost s rodiči. Je pro ně charakteristické, že nevyhledávají trvalé partnerské vztahy. Protože v době, kdy by se chtěli usadit, jsou jejich vrstevníci již zadaní, musejí hledat partnerky výrazně mladší, a to i zadané. Druhým případem je syndrom matky Bridget Jonesové – ženy, které jsou zpravidla rozvedené a ve věku kolem padesáti let. Chytily novou mizu a chtějí si užívat, především s mladším partnerem.

Rozvod s sebou přináší napětí ve vztahu mezi manželi. Děti napětí vede k přání, aby se rodiče už konečně rozvedli a v rodině se ustálily podmínky zavedené před rozvodem manželství. Nejsou výjimečné ani případy, kdy je dítětem uzavřena koalice s jedním rodičem proti druhému rodiči nebo dítě zatvrzele odmítá jednoho z rodičů. Ve většině případů si ale děti přejí vyrůstat

³⁰ ŠMOLKA, P., PACEK, D. *Manželská poradna aneb Tam kde vlastní síly nestačí*. [s.l.] : Grada Publishing, a.s., 2007. 172 s. (29)

³¹ PLZÁK, M. *My se máme, my si vyhovíme*. 1. vyd. [s.l.] : Motto, 2007. 128 s.

s oběma rodiči. Rodiče pokládají za nesnadné dětem o rozvodu říci, proto je rozhovor oddalován až do doby, kde je to nezbytně nutné nebo se děti o rozvodu rodičů dozvědí nejméně vhodným způsobem, např. při hádce rodičů, při rozhovoru matky s kamarádkou apod. Po takových událostech je dítě velmi zklamané a zmatené. Svěří se blízkým kamarádům, kteří jim situaci vysvětlí traumatizujícím způsobem. Obvykle vychází z vlastních zkušeností, kdy se sami přestali po rozvodu stýkat s otcem, protože ten si našel novou rodinu. Je proto velmi důležité děti seznámit s rodinnými záležitostmi, ke kterým rozvod jistě patří. V tomto kritériu lze spatřovat obtížnost z důvodu vzájemné nesnášenlivosti rozvádějících se rodičů. Rozvod se dotýká nejen rodičů a dětí, ale v případě náročného rozvodového procesu i jiných lidí, zejména prarodičů. „*Vlastní akt legálního rozvodu manželství může být změnou, která přinese úlevu všem, jindy je jen mezníkem ve vývoji témat konfliktů, ale může být i traumatem, se kterým se členové rodiny nesmíří léta nebo nikdy.*“ V této souvislosti je důležité zmínit, že se nejedná pouze o tzv. legální akt rozvodu, kterým je ukončení manželství úřední cestou, ale také o psychologický rozvod, který můžeme chápat jako vnitřní vyrovnání s rozvodem, potažmo s dobrými i špatnými intenzívními vztahy manželů.³²

Ve většině případů rozvedených manželů dochází k přerušení vazeb se společnými přáteli, ale také s příbuznými. Po rozvodu je nutné vybudovat si novou identitu a přeorganizovat si život. V případě navazování nových vztahů se objevuje obvykle množství nesnází spojených s přijmutím dětí novým partnerem, který za ně necítí náležitou odpovědnost, a mohou mu být jen přítěží. V této souvislosti je nutné dodat, že vztah s expartnerem není v případě společných dětí nikdy přerušen. Naopak v ideálním případě se manželé musí domluvit na společné péči o děti.

K problematice rozvodu se pojí i starosti související s rozdělením majetku mezi manželi. Právě z tohoto důvodu může mít pro ženu rozvod mnohem drastičtější dopady nežli pro muže. Jednak z důvodu, že péče o děti zůstane ve většině případů povinností ženy, zároveň z hlediska ekonomického, kdy v době před rozvodem funkce finančního zabezpečení rodiny lpěla na bedrech muže. Zhruba polovina neúplných rodin v čele s rozvedenou matkou se pohybuje pod hranicí 1,5 násobku životního minima. Výsledkem je tzv. feminizace chudoby:

³² GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA, J. *Rodinná terapie : systemické a narativní přístupy*. 2. dopl. vyd. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 288 s. (60-80)

stále větší podíl obyvatel žijících pod hranicí chudoby tvoří ženy a děti. Problémem je také přenášení rolí, pokud žena zůstane v domácnosti i s dětmi sama. Muži oproti tomu získávají větší množství času, již tak rozvinutou pracovní kariéru mají možnost doplnit o větší časovou investici do své práce. Problémem rozvedených mužů je ale určitě otázka bydlení. Ve většině případů je dohoda mezi manželi směřována tím směrem, aby manželka zůstala i po rozvodu v bytě s dětmi. Muže tato situace nutí najít si náhradní bydlení.³³

2.5.1 Indikátory rozvodovosti

V počátcích vzniku práce jsem se zajímala o společné znaky párů, jež byly ukončeny rozvodem. Existují dispozice z původní rodiny či osobnostní vlastnosti, jejichž zvýšená míra vede k rozvodovosti? Částečně mi na tuto otázku záporně odpověděla publikace, v níž se Ivo Plaňava opírá o výzkumy, šetření a sondáže, které byly realizovány v letech 1992 – 1998. Publikace se zaměřuje i na možná paradigmaty, která se pojí s funkčními a dysfunkčními páry.³⁴

Ve vztahu k původní rodině z výzkumu vyplynulo, že paradoxně nemá vliv na funkčnost a dysfunkčnost manželství, zda jedinec pochází z rodiny, ve které se rodiče rozvedli. Naopak mnohem významnější je skutečnost, jak respondenti subjektivně hodnotí vztah mezi otcem a matkou a také přímo své dětství.

Sourozenecké vztahy se v této souvislosti ukázaly jako nevýznamné. Nelze tedy dle Plaňavy posílit tvrzení, že žijí-li spolu dva jedináčci, lze s velkou pravděpodobností očekávat problémy. Jedináčkovství může mít negativní dopad pouze v počátcích soužití, a to především v přizpůsobení se podmínkám soužití s druhým partnerem.

Ve vztahu k původní rodině bylo Plaňavou a jeho spolupracovníky zjištěno, že velký význam nemá ani dominance jednoho z rodičů. Dívka s dominantním otcem a chlapec s dominantní matkou mohou mít jisté problémy v manželském soužití, ale rozhodující vliv podobné rozdělení rolí nemá.

Statisticky významný rozdíl mezi funkčními a dysfunkčními páry se objevuje v manželství vysokoškoláček (absolventek technických a ekonomických oborů) a mužů inženýrů. Naopak funkční manželství se častěji objevují

³³ Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [online]. 2005 [cit. 2009-08-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.soc.cas.cz/info/cz/25042/3950/Co-znamena-rozvod-pro-zeny-a-co-pro-muze.html>>.

³⁴ PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny*. [s.l.] : [s.n.], 2000. 296 s. (11-100)

u maturantů. Pokud vezmeme v potaz povolání, nápadně častěji se nejen ve Středisku pro rodinu a mezilidské vztahy v Českých Budějovicích, ale i v jiných manželských poradnách, objevují páry v kombinaci muž – technik (zejména programátor) a žena s humanitním vzděláním (jmenovitě učitelka). Výzkum neposiluje ani další mýtus, že profesní angažovanost přináší do manželství problémy. Nanejvýše lze konstatovat, že se objevil rozdíl o něco větší mezi funkčními a dysfunkčními páry v situaci, kdy jsou oba partneři profesně angažováni.

K dalším osobnostním proměnným dále ve výzkumu Plaňavy patřil věkový rozdíl mezi partnery. Vzorek tvořilo 260 dvojic a rozložení věkového rozdílu dle Plaňavy byl v souladu s očekáváním. Nejčastěji se braly dvojice, kde muž je o dva až pět let starší (41%), dále páry stejného věku (33 %). Dvacet žen zkoumaného souboru (8 %) bylo o dva a více let starší než jejich manželé a 58 % jsou muži starší o dva a více let. Tvůrci publikace si dovolují tvrdit, že věkové rozložení sezdaných párů v České republice se natolik neliší. V tomto případě se nepotvrdilo, že věkový rozdíl mezi manželi do šesti let věku by měl vliv na funkčnost a dysfunkčnost soužití.

Zajímavé ale je, že na funkčnost a dysfunkčnost manželství má vliv věk prvního sexuálního styku. Plaňava a jeho spolupracovníci zvolili tuto formulaci vzhledem ke skutečnosti, že sexuální styk před 18. rokem věku byl zjištěn častěji u funkčních párů. Lze tedy usoudit, že věk prvního sexuálního styku spíše má vliv na harmonické manželství. Není ale významné, zda současný manželský partner je či není prvním sexuálním partnerem.

Dále bylo konstatováno, že akcentovaná až abnormní osobnost příznačně diferencuje mezi funkčními a dysfunkčními páry.

Nelze posílit tradovaný názor týkající se společného sdílení zájmů ve prospěch funkčního manželství. Spíše se v souvislosti se zájmy ve skupině dysfunkčních párů objevily páry, kde jedinci nemají žádného koníčka. Zarážející je zjištění, že výrazný s partnerem nesdílený zájem se častěji vyskytuje u mužů i u žen ve skupině funkčních párů.

Funkční a dysfunkční manželství neodlišuje fakt, že oba manželé jsou věřící.

Zjištění, že muži z funkčních soužití patřili častěji do podskupiny „rodinný typ“, nepřekvapí. Muži z dysfunkčních párů byli častěji orientováni na konzum. U žen byly výsledky podobné, i když rozdíly byly o něco vyšší.

Pokud zohledníme pořadí manželství, byl výzkum orientován i na otázku, zda je druhé manželství povedenější než první. Oba soubory se ale statisticky významně nelišily.

Osobně mě velmi překvapil výsledek výzkumu v oblasti bydlení. Považují-li partneři bytové poměry za stísněné, nebyly zjištěny rozdíly v tom, zda patří mezi funkční nebo dysfunkční páry. V případě zhodnocení bydlení jako velmi stísněné je rozdíl značný, ale překvapivě v tom smyslu, že jako velmi stísněné označily bytové poměry častěji dvojice funkční než dysfunkční. Jestli probandi hodnotili své bydlení jako prostorově uspokojivé či dostatečné, pak tomu bylo statisticky významně častěji u dysfunkčních dvojic. Vystává nám tedy dosti paradoxní myšlenka: čím prostornější bydlení, tím častěji je soužití dysfunkční.

Samozřejmě byl zkoumán i příjem rodiny. Rodiny byly pro účel zkoumání rozděleny na rodiny s vyššími příjmy na osobu a rodiny s příjmy středními a nižšími. Nižší a střední příjmy se o něco častěji vyskytovali u funkčních párů, vyšší příjmy u dysfunkčních. Statisticky významné rozdíly mezi funkčními a dysfunkčními páry vypočteny nebyly.

A v neposlední řadě byla vyslovena i skutečnost, že znakem funkčního manželství je rozdělení činností v domácnosti, kdy žena dělá většinu domácích prací a muž jí pomáhá. Tedy tradiční rozdělení ženské a mužské role.

Francois de Singly se zajímal pomocí longitudinálního výzkumu o důvody rozvodu. Longitudinální výzkum spočíval ve vyhodnocení odpovědí, které manželské páry uvedly v roce svého sňatku. Srovnání bylo provedeno po deseti letech u párů, které spolu po deseti letech zůstaly ve svazku manželském, a těmi, které se během té doby rozvedly. Tímto způsobem objevil skutečnost narušení manželského svazku u jedinců, kteří spatřují své rodinné prostředí v dětství jako narušené. Po vyhodnocení odpovědí se objevuje i nízká pozice v sociální hierarchii, ale také skutečnost, že jedinci vstoupili do svazku manželského velmi brzy.

Singly se zaměřil na chování a hodnoty, které mohou ovlivnit manželství. Domnívá se, že tyto atributy odrážejí styl manželského a rodinného života. „*Míra rozvodovosti se pohybuje od 13 % u mužů, kteří prohlásili, že chtějí děti hned,*

k 26 % u těch, kteří naopak prohlašovali, že jejich svazek může být i několik let bezdětný. 18 % párů, v nichž si manželé myslí, že peníze pro domácnost má získávat hlavně muž, už spolu nežije, oproti 27 % párů, podle nichž oba manželé musejí přispívat k tvorbě finančních prostředků rodiny stejně. 25 % párů, které spolu žily před sňatkem, se rozvedlo, oproti 16 % párů, které se vzaly „rovnou“. Konečně 18 % žen, které ve chvíli svého sňatku prohlásily, že se vdávají na celý život a kterým dělalo potíže uvažovat o rozvodu, se rozvedlo, oproti 56 % žen, které prohlašovaly, že jejich manželství může trvat třeba jen určitou dobu a může být snadno zrušeno rozvodem.“ Singly uvádí, že na manželské soužití má velký vliv akceptovatelnost systému hodnot. Hůře se dle závěrů výzkumu daří párům, kde je jedinec vzájemnými vztahy podporován v hledání vlastního já. Může se proto zdát, že modernistický pohled na rodinu podporuje rozvodovost, ale je třeba dodat, že se nejedná o větší dysfunkci než v tradicionalistickém pohledu rodiny. Je ale třeba zdůraznit, že moderní pojetí rodiny dává mnohem více přednost právu jednotlivce než právům rodiny. U takového jedince mohou pocity manželské nespokojenosti vést k rozvodu mnohem snáze než je tomu v tradičním pohledu na rodinu. V případě moderní rodiny je totiž odhlíženo od pevnosti a trvalosti manželského svazku a do popředí se dostává uspokojení psychických potřeb jedince v manželském páru.³⁵

2.5.2 Statistické údaje

V roce 2003 si stále 91 % mužů a 89 % žen v České republice myslelo, že hlavním úkolem muže je finančně zabezpečit svoji rodinu, a 79 % mužů a 78 % žen se domnívalo, že péče o malé děti je převážně ženskou záležitostí. Od žen se v manželství stále více než od mužů očekává, že zapomenou na své vlastní zájmy a touhy a postaví do popředí zájmy svého manžela a dětí. Na oplátku očekávají emocionální podporu, které se jim ne vždy dostává. Jeden z důsledků těchto rozdílů se odráží ve výzkumech spokojenosti s manželským životem: ženy jsou většinou spokojeny se svým manželstvím méně než muži. Ženám obecně přináší manželský vztah méně emocionálních uspokojení než mužům, stěžují si na uzavřenost a odměřenost svých partnerů, méně často než muži je pokládají za své důvěrníky a nejlepší přátele. To je jeden z důvodů, proč ženy častěji než muži podávají žádost o rozvod. I výzkumy obyvatelstva České republiky potvrzují, že

³⁵ SINGLY, F. de *Sociologie současné rodiny*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 127 s. (107-110)

ženy jsou v manželství častěji nespokojené a jsou shovívavější k rozvodu jako řešení situace, kdy pár není schopen řešit své manželské problémy.“³⁶

Z údajů ČSÚ lze konstatovat, že přes nevýhodné postavení rozvedených stále statistiky rozvodovosti stoupají, a to přímo enormně. V roce 1950 se v České republice rozvedlo celkem 11 312 párů. O padesát let později, v roce 2000 již míra rozvodů byla dvaapůlkrát větší, celkem 29 704 párů.

Pro dokreslení zvedajícího se počtu rozvodů doplňuji o podrobnější statistické sdělení ČSÚ. Od roku 1920 vzrostla míra rozvodovosti asi šestkrát. Ve dvacátých a třicátých letech 20. století byl rozvod řídkým jevem, na 1000 obyvatel připadalo 0,5 rozvodu. K nárůstu došlo až ve druhé polovině čtyřicátých let, kdy hrubá míra rozvodovosti vzrostla z 0,5 na 1. Důvodem byla zřejmě úprava legislativy. Druhou vlnou nárůstu byla druhá polovina šedesátých let (1,9) a první polovina sedmdesátých let (2,5). Nejvyšší míra se objevila v období druhé poloviny sedmdesátých let, kdy na 1000 obyvatel připadly tři rozvody. V devadesátých letech pak míra klesla na 2,9.³⁷

Právě tento fakt nás nutí zamyslet se nad příčinami tak vysoké a zvyšující se míry rozvodovosti. Kde jsou příčiny toho, že v letech 1921 – 1925 připadalo na sto sňatků 4,6 rozvodů, oproti tomu v letech 1996 – 2000 to bylo již 11,9x více, tedy 54,9 rozvodů.

ČSÚ specifikuje i odlišnost rozvodovosti v souvislosti s věkem ženy a věkem muže. Pro srovnání v roce 1950 nejvíce rozvedených žen bylo ve věku 25 – 29 let. Pouze v období let 1961 – 1974 bylo nejvíce rozvedených žen ve věku 20 – 24 let, poté opět ženy ve věku 25 – 29 let obsadily přední příčku v rozvodovosti do roku 2004. U mužů se období rozvodů střídají – v letech 1950 – 1954, 1965 – 1984, 1990 – 1999 nejvíce rozvedených mužů bylo ve věku 25 – 29 let, v ostatních případech byli muži rozváděni nejčastěji ve věku 30 – 34 let (1955 – 1964, 1985 – 1989, 2000 – 2004). V důsledku odkládání prvních sňatků se posouvá také hranice rozvodovosti na průměrný věk u žen 33 – 39 let, u mužů 35 – 43 let, jak tomu bylo v roce 2007.³⁸

³⁶ Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [online]. 2005 [cit. 2009-08-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.soc.cas.cz/info/cz/25042/3950/Co-znamena-rozvod-pro-zeny-a-co-pro-muze.html>>.

³⁷ Český statistický úřad [online]. 2008 [cit. 2009-07-27]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/B90043561A/\\$File/400708a3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/B90043561A/$File/400708a3.pdf)>.

³⁸ Český statistický úřad [online]. 2008 [cit. 2009-07-27]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/B90043561A/\\$File/400708a3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/B90043561A/$File/400708a3.pdf)>

Pokud bychom chtěli zohlednit vzdělání manželů, kteří se rozvádějí, nejnižší rozvodovost vykazují manželství muže s vysokoškolským vzděláním a ženy se středním vzděláním s maturitou a manželství dvou vysokoškolsky vzdělaných. Protipólem jsou sňatky, které uzavřeli dva absolventi střední školy bez maturity a manželství partnerů se základním vzděláním a muže základního vzdělání se ženou vysokoškolačkou. Dle statistických údajů za rok 2007 se ženy se základním vzděláním rozvedly v 28 % opakovaně, zatímco vysokoškolsky vzdělané ženy pouze v 15 %. Pro vzdělanostní skupiny platí, že čím vyšší stupeň vzdělání, tím nižší zastoupení opakovaných rozvodů. U mužů je situace odlišná v tom, že zastoupení opakovaných rozvodů je ve všech vzdělanostních kategoriích (vyjma základního) přibližně stejné. Ve více než polovině případů se rozvádějí manželé stejného stupně vzdělání, což koresponduje se vzdělanostní homogenitou sňatků.

Obecně lze ale vyvodit, že ženy se rozvádějí v nižším věku nežli muži.

Ve statistických údajích z let 1991 do roku 2007 je uvedeno, že manželský svazek, který byl v roce 2007 ukončen rozvodem, trval v průměru 12,3 rok, o dva roky déle než na počátku devadesátých let.³⁹

Je třeba poznamenat, že s návrhem na rozvod přicházejí ženy častěji. Nejčastějším důvodem, proč se manželství rozpadne, je rozdílnost povah, názorů a zájmů. Tento důvod je nám ale statisticky znám až od roku 1960 (ze strany ženy), ze strany muže od roku 1970. Do té doby patřila přední příčka nevěře. Z tohoto hlediska lze tedy říci, že tolerance k nevěře se jednoznačně zvýšila. Nevěra patřila stále méně k důvodům rozvodu. V šedesátých letech nevěra vedla, v sedmdesátých až devadesátých byla na druhém a v r. 2003 obsadila třetí místo. Dalším častým důvodem rozvodů je alkoholismus na straně muže (ze strany ženy je to zanedbatelná procentuelní část). Na třetím místě se ale nevěra jako důvod rozvodu drží až do roku 2007. V příčinách rozvodů od devadesátých let vede rozdílnost povah a názorů, následuje nezájem o rodinu a rozvrat způsobený nevěrou. Od devadesátých let vzrostla rozvodovost dvojnásobně u párů, jež spolu jsou v manželství více než 25 let.⁴⁰

³⁹ *Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2007* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2008 [cit. 2009-10-09]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/B900435615/\\$File/4007_08.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/B900435615/$File/4007_08.pdf)>.

⁴⁰ NOVÁK, T. *Věkový rozdíl mezi partnery*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2007. 124 s. (15-16)

2.6 Pomoc

I když síť manželských a rodinných poraden takřka 40 let působí v každém kraji, lidé často o této bezplatné pomoci nevědí anebo mají velmi zkreslené představy o jejím fungování.

Právě z nevědomosti, strachu či studu pramení odklad návštěvy odborníka. Problémy se následkem odkladu stupňují, manželé mnohdy přicházejí v takovém rozpoložení, že již manželství má trhliny, které nelze obnovit. Výjimečné nejsou ani případy, kdy se k návštěvě poradny odhodlají zhrzené manželky, které se ani po dvaceti letech nevyrovnaly s partnerovou nevěrou, i když ten už si na svou avantýru ani nevzpomene. Přitom manželská nevěra se může pomocí odborníka zdát epizodou, po několika letech dokonce banalitou.⁴¹

Ve snaze udělat situaci snesitelnější, snaží se podváděný mnohdy o radikální řešení. Je ale otázkou, zda netrestá více sám sebe. Pokud například podváděný stojí za řešením přitáhnout partnera domů, omezit úplně jeho kontakt s okolím, kde je iniciativa podvádějícího vzniklý problém řešit? Co se bude podváděnému honit hlavou, když je partner vypuštěn zpět na svobodu?⁴²

Ať se o partnerově nevěře dozvíme jakýmkoliv způsobem, je třeba hledat řešení co nejdříve. Pravidlem, které je zapotřebí za každé situace dodržovat, je nezapomínat, že partnerova nevěra se týká pouze manželů. V žádném případě by neměla narušit běžný chod domácnosti. Situace mnohdy svádí ukončit veškeré domácí práce konané ve prospěch druhého. Situace je tím ale ještě více narušena a na první pohled pro podvádějícího neexistuje žádná motivace v rodině zůstat, když je mu na každém kroku v domácnosti sypán popel na hlavu.⁴³

K dalším radám, které se již naštěstí objevují i v dostupných tiskovinách, patří vyvarování se hledání rad u společných přátel či v rodinném kruhu. Volný čas je třeba právě v těchto chvílích trávit i mimo domov, vrátit se ke koníčkům, na které nezbýval čas, najít si aktivitu, která nemusí být trávena pouze s manželem. A již k otřepaným frázím patří, že si má člověk udělat radost. Postačí zajít si na kosmetiku, do fitcentra, ale v žádném případě si neodříkávat. Je třeba udržovat se v psychické pohodě a právě tyto aktivity k tomu mohou napomoci. Stres, který je

⁴¹ ŠAMÁNKOVÁ, D., NOVÁK, T. *Pravda a lež v partnerství*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 144 s. (104)

⁴² VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 128 s. (75)

⁴³ ŠMOLKA, P. *Nevěra: Pro podváděné i podvádějící*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (80-83)

způsoben nevěrou, může způsobit i řadu nejen psychických onemocnění. Proto je v každé náročné situaci vhodné myslet i na tělo.⁴⁴ Nejčastější chybou bývá svazovat se nesmyslnými zásadami, ke kterým patří přerušení intimního soužití, a to i přesto, že nevěrníkova blízkost není tomu druhému nepříjemná.

Situaci lze dle Šmolky řešit tzv. strukturovanou separací. Jde o jakýsi rozvod na zkoušku. Její podstata tkví v navození režimu, který věrohodně navozuje porozvodové uspořádání. Nutné je úplné přerušení soužití ve společné domácnosti, tedy odchod nevěrného partnera na neutrální půdu. Tak jako v případě „mladá milenka“, je možné soužití nevěrníka s milenkou. Není nutné přistupovat ihned k majetkovému vyrovnání, nevěrník by si ale měl s sebou odnést věci nutné k osobní potřebě tak, aby se nemusel v domácnosti stavovat pro čisté oblečení. Šmolka dodává, že by nevěrník v tomto případě neměl mít ani volný přístup do domácnosti. S podobným uspořádáním souvisí i uspořádání práv a povinností vůči dětem. Je dobré stanovit odpovídající výživné a s dětmi se vídat v předem stanovených dnech. Vhodné je děti se vzniklou situací seznámit, ale použít přitom informace pouze pro ně vhodné a nutné a nikdy nedávat řešení konečnou podobu. Kontakt dospělých je omezen na nejnutnější. Doporučením je separaci předem vymezit časovým intervalem, když nejvhodnější se zdá být zhruba půlroční odloučení. Pokud je doba kratší, může nastat situace, kdy se vše vrátí do starých kolejí. Pokud je separace delší, nepřináší již žádaný efekt.⁴⁵

Použit separaci nelze ve všech případech.⁴⁶ Není například vhodné, aby domácnost opustila žena, která zároveň pečuje o nezletilé děti. Tyto by se musely domácnosti vzdát s ní, což k nim přinejmenším není příliš šetrné. Zároveň muž má možnost přechodnou dobu trávit u rodičů, v podnájmu a podobně. Separace je zároveň řešením pouze v případech, kdy je mimomanželský vztah udržován delší dobu. Není vhodné po týdenní manželově známosti s cizí ženou unáhleným způsobem žádat separaci. Zároveň je nutné si uvědomit, že obnova soužití je možná, proto se doporučuje separaci provést u manželských partnerů ve věku 30 až 45 let, kteří vědí, že spolu žít mohou, ale vztah byl narušen právě nevěrou. A nejdůležitější bývá pravidlo, že podváděný musí separaci unést. Leckdy se

⁴⁴ VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008. 128 s. (76-78)

⁴⁵ ŠMOLKA, P. *Nevěra: Pro podváděné i podvádějící*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (84-86)

⁴⁶ ŠMOLKA, P. *Nevěra: Pro podváděné i podvádějící*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (86-87)

může podváděný bát osamělosti. Separace může přinést velmi pozitivního. Už jen fakt, že mimomanželský vztah najednou není zakázaným ovocem, ale každodenní realitou. Je třeba, aby si podvádějící uvědomil, že nepřišel pouze o svůj domov, ale i o děti, o budované hnízdo. Každodenní povinnosti se najednou mohou zdát zpestřením, i když v předchozí době byly nucené. Zároveň podváděný partner najednou může nabýt vlastní autonomie. Stát se méně závislým na nevěrníkovi. Tato změna má tendenci udržet se i po obnovení vztahu. Je možné, že i po separaci manželství obnovené nebude a dojde k rozvodu. Zároveň je ale třeba si uvědomit, že se tak stane bez přehnaných emocí, mohou být nalezena další řešení. Separace zároveň předchází recidivě. Je doporučením uzavřít o separaci písemnou dohodu, která by vymezila práva a povinnosti obou manželů, případně i styk s dětmi. Proto je doporučením v takovém případě navštívit odborníka, který by byl nezávislou osobou poskytující uzavření dohody.

Poradny pro rodinu a mezilidské vztahy jsou nízkoprahová zařízení, není proto třeba žádného doporučení, vystupovat lze i anonymně. Navštívit poradnu lze samostatně, bez vědomí partnera, i společně s partnerem (manželem). Informace, které jsou sděleny, zůstávají mezi čtyřma očima. Podváděný ani podvádějící nemusejí mít strach, že budou informace zneužity či sděleny druhému partnerovi. Terapeut dodržuje etický kodex. Novák vhodně shrnul práci manželských a rodinných terapeutů, když řekl: „*I malá změna k lepšímu je víc než velké řeči.*“⁴⁷

⁴⁷ NOVÁK, T. *Manželské a rodinné poradenství*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2006. 108 s. (95)

3 Cíle práce a výzkumné otázky

3.1 Cíle

Cíl 1: Zjistit, jaké byly vztahy v manželství před uskutečněním psychoterapie.

Cíl 2: Zjistit, jaké byly příčiny problému v manželství, jež uživatelé sociálních služeb hodnotili při prvním kontaktu se Střediskem pro rodinu a mezilidské vztahy jako „nevěra“.

Cíl 3: Zjistit, jak se vyvíjelo soužití partnerů po uskutečnění terapie.

Cíl 4: Zjistit, zda nevěra byla důvodem rozvratu vztahů v manželství.

3.2 Výzkumné otázky

1. Jaké byly vztahy v manželství před uskutečněním nevěry?
2. Jaké byly příčiny problému v manželství, jež uživatelé sociálních služeb hodnotili při prvním kontaktu se Střediskem pro rodinu a mezilidské vztahy jako „nevěra“?
3. Jaké bylo soužití partnerů po uskutečnění psychoterapie?
4. Byla nevěra důvodem rozvratu manželství?

4 Metodika

4.1 Použitá metodika

Kvalitativní výzkum byl proveden pomocí polostrukturovaného rozhovoru s PhDr. Jitkou Balcarovou, která byla terapeutkou párů. Rámcové otázky jsou přiloženy v příloze. Informace byly získány také studiem dokumentace uživatelů sociálních služeb, když tyto jsou zpracovány formou případových studií a následnou analýzou dat z těchto vyplývajících. Jednalo se především o anamnestické archy, které s uživateli sociálních služeb vyplňuje sociální pracovníce před uskutečněním samotné psychoterapie a zápisy psychoterapeutky, které jsou vyhotoveny po skončení jednotlivých psychoterapeutických sezení.

Pro účely zkoumání fenoménu nevěry jsem prostudovala odbornou literaturu, kterou dále uvádím v bibliografii.

4.2 Charakter zkoumaného souboru

Pro zpracování kvalitativního výzkumu byly vybrány čtyři případy uživatelů sociálních služeb, kteří se na Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy v Českých Budějovicích obrátili o pomoc v souvislosti s partnerovou či partnerčinou nevěrou, jež je vede k rozvodu manželství.

Jednalo se o klienty z jihočeského kraje, kteří Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy navštívili minimálně čtyřikrát, a to v letech 2006 až 2009. Kritériem pro výběr byla také ukončená spolupráce se sociálním zařízením.

Terapeutem všech uživatelů sociálních služeb byla PhDr. Jitka Balcarová. I přesto, že se ve Středisku pro rodinu a mezilidské vztahy realizují schůzky celkem s pěti psychoterapeuty, vybrala jsem si pouze jednoho, aby bylo možné objektivně zhodnotit podobné a odlišné prvky zvolených manželských párů.

Rozhovory s terapeutkou proběhly v období červen až srpen 2009.

Uživatelé sociálních služeb jsou pojmenováni imaginárními jmény, aby byla zajištěna jejich úplná anonymita. Tito souhlasili s výzkumem.

5 Výsledky

5.1 Příklad „mladé milenky“

5.1.1 Sociální anamnéza

Manželé navštívili Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy celkem devětkrát, z toho osmkrát žena a jedenkrát muž, vždy oba individuálně. Návštěvy iniciovala žena. Spolupráce byla započata měsícem březen roku 2006, ukončena byla v červnu roku 2009.

Žena se jmenuje Jana, je jí 41 let, pracuje jako učitelka v mateřské škole. Vystudovala střední pedagogickou školu, která byla ukončena maturitní zkouškou. Vdaná je poprvé. Dříve nikdy nenavštívila psychologa ani psychiatra, nemá žádné zdravotní komplikace, svůj zdravotní stav hodnotí jako dobrý. Má jednu starší sestru. Ke vztahu matky a otce dodává, že to sice byli její vlastní rodiče, ale jejich soužití hodnotit nedokáže. Jana je submisivní, introvertně založená. Při prvním kontaktu sympatická, sportovní typ.

Janin manžel se jmenuje Petr, je o rok mladší, je mu 40 let. Zaměstnaný je ve státní sféře. Ve svazku manželském je poprvé. Má středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou. Má jednoho mladšího bratra, vztahy v rodině hodnotí jako běžné. Občas se mezi rodiči objevila hádka, ale řešila se standardními způsoby. Manželství rodičů je dodnes zachováno.

Jana a Petr uzavřeli manželství v roce 1992. V době, kdy navštívili Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy, spolu byli 14 let manželé. Před uzavřením manželství spolu žili přibližně tři roky. Společně mají jednoho syna, Marka, kterému v době započetí návštěv Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy bylo 10 let. Žijí společně na předměstí v rodinném domě, na jehož stavbu si v počátcích plánování rodiny vzali hypotéku.

5.1.2 Stanovení zakázky a vývoj v jejím řešení

Do Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy Jana docházela sama. Přála si, aby jí terapeutka pomohla zamezit rozpadu manželství a rodiny, když přibližně 14 dní před vyhledáním odborné pomoci se dozvěděla o jednoletém mimomanželském poměru manžela. Petr si našel milenku o 17 let mladší (23 let). Tato byla jeho svěřenkyně ve sportovním oddíle, který vedl. Manžel se Janě

svěřil, že v současné době váhá, zda má zůstat se svou rodinou nebo odejít k milence, s níž zažívá po dlouhé době vzrušení, spojuje je motorkářská vášeň a parta lidí, mezi nimiž je jim dobře.

Petr o návštěvách Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy manželkou nevěděl.

Při první schůzce s psycholožkou Jana přiznává, že měli v poslední době s manželem hodně práce při stavbě rodinného domku a pro sebe jim nezbývalo dostatek času. Společné soužití manželů před odhalením nevěry ale Jana hodnotí jako funkční, bezproblémové. Dokonce dodává, že manželství pokládala za šťastné a spokojené. Změnu v chování zaznamenala rok před návštěvou Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy. Petr začal být vůči ní odtažitý, přestal se jí svěřovat. Komunikace mezi manželi začala být věcná. Postupně vymizel sex.

Jana na druhé setkání přichází po 14 dnech. V mezidobí s manželem a synem strávila dovolenou, kterou hodnotí velmi kladně. Při vzpomínkách se i usmívá. Janin manžel se zatím nerozhodl, proto opět žádá o čas na rozmyšlenou. Na Janu se obrátil s přáním trávit pracovní týden s milenkou a víkendy s ní a synem. Jana přichází také proto, aby se o tomto návrhu s terapeutkou poradila. Kamarádkami je jí razeno, aby spíše přistoupila na celkové měsíční odloučení, aby si manžel uvědomil, že mu se synem chybí. S psycholožkou jsou proto konzultovány výhody i nevýhody obou návrhů, ale i případné dopady rozhodnutí. Jana se po zvážení přiklání k modelu Petra, aby měl možnost poznat systém soužití s milenkou. Je ale kladen důraz na víkendové soužití syna s otcem. Vyvstává proto další problém, zda dovolit synovi, aby v případě potřeby otce navštěvoval v bytě milenky, která žije ve společné domácnosti s matkou a mladší sestrou. Milenka a Marek se znají ze sportovního oddílu, který oba dlouhodobě navštěvovali. Marek bere otcovu milenkou jako kamarádku, nicméně o jejich vztahu prozatím nic netuší. Psycholožkou není podpořena varianta, aby syn navštěvoval otce v bytě milenky. Je kladen důraz na oddělení manželské krize a rodičovství. Jana odchází podpořena, aby myslela také na sebe a aktivně vyhledávala zdroje obnovování a čerpání své energie.

Na třetí návštěvu, která je realizována tři měsíce od prvního kontaktu s terapeutkou, přichází Jana velmi zklamaná. Petr se pořád nerozhodl, zda zůstane s rodinou či s milenkou. Dvoutříměsíční dohodnutou lhůtu překročil o jeden měsíc. Nadále ale Janu prosí, aby byla trpělivá a poskytla mu ještě tři týdny. Jana je

z manželova chování vyčerpaná, cítí se bezradná. Chtěla by již slyšet konečné rozhodnutí. Neodhodlala se změnit životní rytmus. Občas se sejde s kamarádkou, ale když jela na setkání s přáteli, všichni tam byli v párech, pouze ona jen se synem, to na ni velmi dolehlo. Psycholožkou je proto Jana seznámena se stigmatem opuštěných žen a zároveň je směřována k přijetí statusu a odmítnutí stydět se za něj. Jana se svěřuje, že se setkala s přítelem z mládí. Tento o ni jeví zájem, ona se ale bojí navazovat jakýkoliv vztah v této fázi manželství. Chce dát Petrovi pořád šanci vrátit se k rodině.

Návštěva čtvrtá (4 měsíce od prvního kontaktu) začíná v optimistickém duchu. Jana s manželem odvezla syna na třítydenní tábor a poté společně zůstali u ní v bytě až do neděle, kdy Petr dopoledne věnoval uklízení garáže a odpoledne s Janou strávil příjemné posezení s kamarády. Přesto se ještě nerozhodl a vyžádal si další 2 týdny na rozmyšlenou. Přiznal, že je nakloněn myšlence zůstat s rodinou, v soužití s milenkou již shledává trhliny. Je si vědom rizik, která jsou spojená s rozvodem (ztráta rodinného domu, pohodlí a syna). S psycholožkou jsou řešeny otázky stereotypu. Strach Jany z návratu do „starých kolejí“. Jana prodělala posun od pasivního postoje k aktivnímu. Těší se ze své nově objevené nezávislosti. Stále ale vyčkává rozhodnutí Petra.

Jana přichází na pátou návštěvu. Tato je realizována šest měsíců od doby, kdy byla Petrem požadována dvouměsíční lhůta na rozmyšlenou. Jana v tuto chvíli přichází se zprávou, že se manžel vrátil k rodině. Doma je měsíc a vše probíhá bez komplikací. Rodina společně strávila dovolenou, poté se Petr vrátil k práci kolem domu, Marek je z otcova návratu nadšený. Všichni společně opět navštěvují přátele, vzájemně si naslouchají, manželé se sblížili i v oblasti sexuální.

Přibližně o rok později přichází Jana na šestou návštěvu. Začala pozorovat opětovné změny v chování manžela. Tento po deseti měsících ve společné domácnosti pod nátlakem Jany přiznal, že znovu udržuje poměr s milenkou. Petr Janě přiznal, že bez milenky nedokáže žít a že návrat k rodině byl pouze pod nátlakem okolí.

Jana se tedy opětovně vyrovnává s odchodem manžela, který je konečný. Překonala první fázi truchlení a začíná přijímat realitu. Zatím si však nepřipouští své rozporuplné emoce, vyjadřuje obavy, aby Petr neztratil kvůli milence zájem o syna. Proto objednala manžela ke konzultaci s terapeutkou, aby s ní

prodiskutoval otázku, jak synovi sdělit jeho odchod k milence a zároveň aby si ujasnil svou představu dalšího styku s Markem.

Dle domluvy se Petr na schůzku dostavil, je drobné postavy, sympatický. Situaci v manželství popisuje tak, že žil v neustálém tlaku. Pociťoval pocity sevření. Hovoří o tlaku Jany na usedlý, strnulý životní styl, o své potřebě volnosti a zálibě v motorkách, o rozletu, který mu chyběl. Má vysokou potřebu kontaktu s druhými lidmi. Nyní se cítí být sám sebou, přestože si trvalostí nového vztahu nemůže být jist. Je konzultována otázka styku se synem.

S Janou je realizována ještě jedna konzultace 14 dní po Petrově návštěvě Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy. Jana je především vyslechnuta a podpořena v utvoření jasných hranic mezi rodičovským subsystémem a subsystémem dětí. Petr se s Janou domluvil, že jí i synovi přenechá dům a bude platit celou výši hypotéky. Se synem se Petr prozatím stýká bezproblémově.

Jana se ve Středisku pro rodinu a mezilidské vztahy objevuje po přibližně 3 letech od své první návštěvy. Bývalý manžel Petr je nadále s milenkou, kvůli které rodinu opustil. Vztah syna a otce funguje perfektně. Dokonce byla Jana překvapena tím, že Marek rozvod velmi dobře zvládl. Jana se v současné době snaží navázat vztah s jiným mužem.

5.1.3 Záměr terapeutky

Původní záměr byl vést Janu tak, aby dokázala poskytnout manželovi čas pro návrat k rodině. Záměr byl splněn částečně, Jana se dokázala přes nevěru Petra přenést, poskytnout mu dostatek času na rozmyšlenou, nicméně tento se po váhání rozhodl vrátit k milence.

5.1.4 Očekávání terapeutky

Oproti tomu, jak manželství Jany a Petra skončilo, terapeutka očekávala návrat Petra k rodině. Tedy obnovení manželského soužití.

5.2 Příklad „kariéristka“

5.2.1 Sociální anamnéza

Manželé navštívili Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy celkem jedenáctkrát, z toho osmkrát muž a třikrát žena, vždy jednotlivě. Iniciátorem

návštěv Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy byl Jiří. Setkání byla realizována v období června 2008 až dubna 2009.

Jiřímu je 35 let, má vysokoškolské vzdělání, podniká v oblasti sportu. Ve svazku manželském je poprvé. Má jednoho staršího bratra, vztahy v původní rodině hodnotí jako velmi dobré, bezproblémové. V předchozí době nikdy nenavštívil psychologa ani jiného odborníka, neléčil se pro žádnou nemoc a neměl ani problémy v oblasti somatické.

Mirolava je 36 let, má středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou a pracuje jako manažerka v dobře prosperující zahraniční společnosti. Zdravotní stav bez jakýchkoliv komplikací. Nemá žádné sourozence. Ke vztahu své matky a otce uvedla, že jejich vztahy dodnes nemůže hodnotit, přiklání se k tomu, že to bylo běžné manželství. Rovněž nikdy v předchozí době nenavštívila psychologa nebo psychiatra.

Manželé jsou spolu 13 let, před svatbou spolu Jiří a Mirolava udržovali známost tři roky. Mají spolu dvě děti, syna, který je ve věku 11 let, a dceru, které je 5 let. Bydlí v tradiční zástavbě v centru města.

5.2.2 Stanovení zakázky a vývoj v jejím řešení

Jiří vyhledal odbornou pomoc z důvodu dlouhodobé citové chladnosti manželky, která vyústila až v jeho mimomanželské vztahy ryze sexuálního charakteru. Přesto chtěl prostřednictvím služeb Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy udržet manželství funkčním.

Jiří psychologe popsal problémy v manželství, které se objevily přibližně dva roky před návštěvou Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy. Dle jeho úsudku vše začalo nástupem Mirky do zaměstnání, který znamenal pro rodinu změnu uspořádání, na níž nebyli připraveni. Mirolava našla v práci po letech mateřské dovolené docenění, porozuměla si s kolegy, často se vracela domů v pozdních večerních hodinách. To těžce snášela tehdy tříletá dcera a následně i Jiří. Mezi manželi začaly hádky. Mirolava vyčítala Jiřímu, že jí brání se realizovat, zatímco on se celá předchozí léta realizovat mohl, aniž by hleděl na rodinu. (Po roce 1989 Jiří začal budovat obchod se sportovními potřebami). Jiří přiznává, že tomu tak bylo, ale domníval se, že rozdělení rolí manželce vyhovuje.

Podle toho, jak Jiří vývoj problému popisuje, se v době, kdy navštívil psychologa poprvé, k sobě manželé chovali chladně a odtažitě. Mirka trávila

většinu dne v práci a její manžel se snažil být s dětmi a vynahrazovat jim rodičovskou péči.

V průběhu terapie je Jiří veden k samostatnosti, k trpělivosti a k práci na změně domácích paradigmat.

Jiří popisuje, že žena blokuje jakýkoliv intimní život, vyhýbá se dotykům i projevům sympatie. Jiří přiznává, že je pro něj těžké žít bez citového a tělesného tepla a proto si našel dávnou kamarádku, s níž se za tímto účelem několikrát do týdne setkává, nicméně sám vnímá tyto vztahy pouze v rovině sexuální (později byla původní milenka nahrazena jinou). Jiří si je jistý, že jeho žena o mimomanželských vztazích nemá tušení.

Na čtvrtou schůzku přichází také Miroslava. Sympatická, elegantní, sportovně vypadající, emancipovaná mladá žena. Sděluje, že je již unavená diskusemi, které její manžel každodenně iniciuje. Potřebuje více času, aby si k němu znovu našla cestu a dala šanci stabilizaci rodiny. Po 13 letech cítí velké odcizení od manžela. Přiznává, že si díky práci připadá plnohodnotná a tlak manžela na to, aby byla více s rodinou, vnímá jako kouli na noze. V reakci na citové strádání svého partnera odpovídá, že též citově strádá, ale že jí chybí především podpora jejího osobního růstu z manželovy strany.

Na páté setkání s terapeutkou přichází Jiří se sdělením, že se dozvěděl o nevěře Mirky a je tím znatelně zasažen. S manželkou se domluvili, že se pokusí rodinu zachránit. Žena mu přiznala, že si jej potřebuje znovu začít vážit, a to ne pouze jako otce jejích dětí. Představovala si, že by mohl přijmout náročnější pracovní pozici vzhledem k právě dokončovanému studiu na Vysoké škole ekonomické v Praze. Jiří přiznává, že už jej delší dobu práce netěší a chybí mu životní „drive“.

Na dalších konzultacích však nepopisuje žádnou změnu k lepšímu. Naopak Miroslava je k Jiřímu více a více formálnější, chladná a odměřená. Jiří se nakonec rozhodl zůstat u svého životního stylu a soustředit se na poskytování zázemí pro děti. Dále se nechce nechat pod nátlakem nutit do budování kariéry.

Následně na konzultaci přichází Miroslava. Informuje terapeutku o zklidnění v domácnosti. Oceňuje, že ji manžel již tolik nevyčítá pracovní nasazení a že se věnuje dětem. Mirka znovu opakuje, že by si přála, aby si též manžel uměl najít svou realizaci i za hranicí rodiny. Zároveň by od Jiřího potřebovala ještě více času k nalezení nové rovnováhy. I dle psycholožky

Mirolava v této fázi vypadá spokojeně. Je zde ale značný rozdíl ve vnímání situace Jiřím.

Po měsíční odmlce přichází Jiří do Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy smutný, sklíčený, unavený. Má problémy se spaním. Začíná pochybovat, že v životě Mirosnavy má také své místo. Den poté následuje konzultace s Mirosnavou, která přiznává, že hradba mezi manželi se nedaří prolomit. Nemá sílu se Jiřímu přiblížit. Doma Jiřímu přiznala, že nevěru vždy vnímala jako přirozenou součást vztahu.

Poslední návštěva byla realizována po třech měsících. Jiří sebekriticky přiznává, že už se ani on nesnaží a že vše pomalu spěje k rozvodu. Našel novou známost, vedle níž si ukrádá chvílky štěstí. Nasává energii milujícího a milovaného, která mu už tak dlouho chyběla.

5.2.3 Záměr terapeutky

Záměrem terapeutky bylo sladit rodinnou dynamiku, která byla přirozeně narušena návratem Mirosnavy do zaměstnání po několikaleté odmlce. Přivést Jiřího k porozumění změněného chování jeho ženy a oba k otevřené komunikaci o nových scénářích rodinného soužití a rozdělení rolí. Tento záměr se podařilo realizovat částečně. Manželé dokázali nahlédnout na podstatu svého nepochopení, nicméně už si byli příliš vzdálení.

5.2.4 Očekávání terapeutky

Terapeutka očekávala především ukončení mimomanželských vztahů Jiřího, které by přispěly k urovnání vztahů v manželství. Tento ale navazoval mimomanželské vztahy nové.

5.3 Příklad „sama sebou“

5.3.1 Sociální anamnéza

Manželé navštívili Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy celkem čtyřikrát, a to vždy společně. Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy navštěvovali v období listopadu 2008 až ledna 2009. Schůzka ve Středisku pro rodinu a mezilidské vztahy byla iniciována Tomášem.

Tomášovi je 34 let a podniká v oblasti administrativy. Vystudoval bakalářské studium na VŠ. Je poprvé ve svazku manželském. Vztahy mezi svými

rodiči hodnotí jako velmi dobré, má jednu starší sestru, se kterou je si do dnešní doby velmi blízký. Přibližně třikrát navštívil psychologa, kterým mu bylo doporučeno navštívit s manželkou rodinou poradnu.

Tomášova manželka Alena je stejně stará, vystudovala střední odbornou školu, své studium ukončila maturitní zkouškou. V době návštěv poradny byla Alena na mateřské dovolené, dříve pracovala s manželem v obchodu na pozici administrativní pracovnice. Manželství svých rodičů hodnotí jako velmi dobré. Má o rok starší sestru, která se s manželem odstěhovala na Moravu. Mají spolu tedy kontakt pouze telefonický. V souvislosti se současným problémem, ani v jiných případech, nevyhledala odbornou pomoc.

Před svatbou měli manželé dvouapůlletou známost, v době příchodu do Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy spolu byli čtyři roky manželi. Tomáš a Alena bydlí v panelovém domě na předměstí velkoměsta. Mají spolu jednu tříletou dceru Natálku.

5.3.2 Stanovení zakázky a vývoj v jejím řešení

Mladý manželský pár se po telefonickém objednání dostavil k první konzultaci s terapeutkou v listopadu roku 2008. Tomáš i Alena v první fázi konzultace formulovali žádost, aby jim psycholožka pomohla při obnovení manželství, které bylo narušeno Aleninou nevěrou.

Rozvod oba manželé již v počátku terapie vnímali jako nejkrajnější řešení. Oba byli po Alenině nevěře bezradní, ale každý svým způsobem. Tomáš se do doby před odhalením nevěry domníval, že manželství s Alenou je bezproblémové, ideální. Nyní se všechny jeho představy o společném soužití zhroutily. Alena velmi zklamala jeho důvěru. Tomáš je vůči manželce velmi kritický, nevidí její snahu postarat se o dceru a domácnost. Alena je dle Tomáše velmi sobecká. Alena přiznává, že musela přistoupit na všechny požadavky Tomáše, ke kterým patří větší starost o dceru a domácnost, ale také návštěva Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy. Ač si krátce po navázání intimního vztahu s kolegou z divadelního kroužku uvědomila, že Tomáše miluje a nechce jej ztratit, k nevěře se manželovi ihned přiznala a měla velkou snahu o nápravu situace, partner se chová, že jí nevěru nikdy neodpustí.

Poté, co jsou manželi představeny skutečnosti o současném vnímání situace, terapeutka požaduje individuální pohled na důvod nevěry. Pro tyto účely probíhá individuální konzultace s Alenou a poté s Tomášem.

Alena nepopírá, že vedle Tomáše byla spokojená. Spontánně ale přiznává, že divadelní kroužek, kam začala ve volném čase docházet, jí otevřel oči. Postupně nabývala sebevědomí. Dostavil se i pocit uznání a respektu, který nikdy dříve neměla. Objevila sama sebe. Vedle svého manžela, který nejen na její kamarádky, ale i na společné přátele a rodiče působil jako bezchybný, se cítila nedostatečně přijímána, vždy s nějakou chybou. Jakoby vedle něj naplňovala pouze scénář, šla po předem vytyčené cestě, kterou nevědomky manžel určoval. Alenin pocit nedostatečnosti pramenil také z nedokončeného vysokoškolského vzdělání, které bylo ukončeno Aleniným těhotenstvím. Divadlo pro ni v této fázi znamenalo možnost volně dýchat, bylo prostorem pro ventilaci, abreakci a náhledu z širšího úhlu. Všichni z kroužku k ní chovali respekt, obdivovali ji, že dokáže skloubit péči o dcerku a zájmy. Po zkoušce se vždy scházeli v divadelní kavárně, kde si dlouze povídali o zkoušející hře, ale také si sdělovali starosti a trápení. S pocity utlačení v manželství se Alena svěřila mladšímu divadelnímu kolegovi. Tento pro ni měl vždy dostatek pochopení. Proto se do něj postupně zamilovala.

Tomáš byl naopak nevěrou velmi zděšen. Měl pocit, že manželství bylo velmi spokojené. Byl přesvědčený, že Alena za svou chybu musí pykat. O všem pověděl nejen všem známým, ale i příbuzným. Tomáš se cítil velmi ukřivděný a zastával postoj, že z manželčiny strany nyní musí být přemlouván.

Manželé se na druhou schůzku dostávají s třítydenním odstupem. Na první pohled působí vyrovnaněji, nicméně brzy se otevírá téma viny, provinění, odpuštění a narušení důvěry. Tomáš se v mezidobí přesvědčil o tom, že Alena milence opravdu bezhlavě milovala. Chtěl by za vším udělat tlustou čáru, ale není si jist, zda po tom všem může Aleně znovu věřit. Tato naopak neví, jak dokázat svou lítost nad tím, co udělala. Jak si získat zpět manželovu důvěru. Tomáš má potřebu ventilovat své trápení lidem kolem sebe, rodině a kamarádům, což ale naopak způsobuje, že Alena si připadá velice nepříjemně. Nejen Tomášovi, ale i všem ostatním musí ukázat své pokání. Tomáš přiznává, že pro něj není natolik těžké odpustit, ale pochopit proč a jak dál. S terapeutkou jsou proto tato témata konzultována i v budoucnu.

Klienti přicházejí opět po třítydenní odmlce. Oba jsou již znatelně spokojenější než dříve. Alena se více otevřela, je komunikativnější, mnohem jistější ve svých sděleních. Nemá už tak intenzivní potřebu vysvětlovat. Tomáš si

nyní připadá silnější, ale také zralejší. Alena je v současné době spokojená, že se společně věnují mnohem více dceři. Pořád ji ale mrzí nedůvěra ze strany manžela. Tomáš ještě dává najevo pochybnosti, ale snaží se již manželce důvěřovat.

Poslední návštěva probíhá po měsíční odmlce. Manželé jsou velmi spokojení. Oba přiznávají, že měli obavy ze společně strávených vánočních svátků s přáteli a rodinou. Setkání ale dopadla v naprostém pořádku. Manželé v závěru přiznávají, že jim terapie otevřela oči a uvědomili si, že společně chtějí dále budovat rodinu. Svěřují se, že čekají dalšího potomka. Mají velikou radost. Alena je znatelně spokojená.

5.3.3 Záměr terapeutky

Původní zakázkou manželů byla obnova manželství. Tomáš především vyžadoval náhled nezúčastněné osoby, odborníka. Potřeboval se vyrovnat s nevěrou manželky, kterou zjevně nedokázal pochopit. Terapeutka se proto snažila, aby Alena ventilovala své důvody nevěry, zároveň aby Tomáš uměl lépe pochopit důvody Aleny k nevěře. Napětí mezi manželi se po několika setkáních ve Středisku pro rodinu a mezilidské vztahy velmi uklidnilo.

5.3.4 Očekávání terapeutky

Od začátku terapie bylo zjevné, že Tomáš i Alena chtějí zachovat manželství, že se dokonce pořád milují, neumí se ale dostatečně otevřít argumentům partnera. Tomáš Aleně nedával najevo respekt. Očekávání terapeutky, že manželství zůstane funkční, se vyplnilo.

5.4 Příklad „macecha“

5.4.1 Sociální anamnéza

Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy navštívila příjemná, moderně vypadající žena jménem Petra celkem čtyřikrát s odstupem čtrnácti dnů v období května až července roku 2009. I přesto, že manžel Jaroslav o návštěvách manželky věděl, nechtěl se zúčastnit sezení s terapeutkou.

Petra je sedmatřicetiletá žena, která je prodavačkou v supermarketu. Vystudovala střední odborné učiliště. Narodila se do druhého manželství otce, matka vstoupila do manželství těsně před jejím narozením, bylo to pro ni první manželství. Vztahy v původní rodině nebyly ideální, na denním pořádku byly

hádky, které vrcholily i fyzickým napadením matky ze strany otce, proto se rodiče rozvedli, když bylo Petře 8 let. Petra dodnes vzpomíná na matčiny stezky, když zůstaly samy. Naproti tomu otec si krátce po rozvodu našel novou přítelkyni, se kterou se později oženil. Petra v minulosti nevyhledala odbornou pomoc, svůj zdravotní stav hodnotí jako bezproblémový. S Jaroslavem vstupovala do prvního manželství.

Manžel Petry, pan Jaroslav, který byl o 13 let starší, byl podruhé ženatý. V prvním vztahu se mu narodily dvě děti, se kterými ale přerušil po rozvodu kontakt. Byl vyučen a pracuje jako státní zaměstnanec. Vztahy v původní rodině manžela Petra hodnotila jako velmi dobré, Jaroslav jí často model své původní rodiny dával za vzor.

Před uzavřením manželství spolu Petra s Jaroslavem žili v družském vztahu jedenáct let. Poté uzavřeli manželství. V době návštěv Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy manželství trvalo sem let. Společně vychovávají pětiletou dceru Leonu a bydlí v centru města v bytovém domě.

5.4.2 Stanovení zakázky a vývoj v jejím řešení

Zakázka byla jasně formulována již v úvodní části setkání, tedy jak se má Petra vyrovnat s čerstvě odhalenou nevěrou Jaroslava a jak zachovat krachující manželství.

Petra přiznává, že již v době, kdy se s Jaroslavem brali, věděla, že tento rád udržuje vztahy s ženami. Nevadilo jí to, dokud byla ona tou první a dokud jí Jaroslav věnoval většinu pozornosti. Připadala si, že má v jeho očích výlučné postavení, i proto, že kvůli ní před lety opustil svou první ženu a děti.

Před několika měsíci si Petra všimla změny chování manžela. Docházelo u něj k velmi prudkému citovému ochlazení. Manžel se přestal chovat pěkně, často ji ani nepozdravil, nepohladil, neobjal, nezajímal se, jak se má, dokonce o ní i ošklivě mluvil před kamarády. Petra byla vždy zvyklá být samostatná, i výchovu dcery obstarávala převážně sama. Byla si vědoma náročného zaměstnání manžela, kvůli kterému často trávil čas i mimo město. Měl také mnoho koníčků, které provozoval bez Petry, přesto ale dokázali trávit čas společně. Najednou se ale vše změnilo a Petra nabyla dojmu, že se jí manžel dokonce vyhýbá. Začala proto být nejistá a podezírává a nakonec se manželovi podívala na e-mailovou poštu a do mobilního telefonu na zprávy z několika posledních měsíců. Z obsahu všech zpráv vyplynul milostný poměr manžela s Petřinou macechou. Byl to pro ni šok.

Naprosto nevěděla, jak se zachovat. Nemohla se nikomu svěřit, protože by současně ublížila i otci, který o nevěře své partnerky nic netušil.

Manžel Petře sliboval, že vše skončilo, nicméně tato posléze zjistila, že Jaroslav prožívá ještě románek s jejich sousedkou z domu. Žádala od sousedky vysvětlení, ale ta vše zapřela. Manžel se na ni následně velmi zlobil a vinil ji, že za rodinnou nepohodu může ona, protože porušila hranici jeho soukromí a prohlížela mu osobní věci, čímž ztratila jeho důvěru. Dokonce mluvil i o rozvodu.

Petra si připadala ze všeho bezradná, žije v nejistotě a zmítá se v mnoha otázkách, např. jak se zachovat k sousedce, otci, nevlastní matce a jak se manžel dál rozhodne. Petra se terapeutce jevila jako zjevně zraněná, submisivní, slabá postavit se.

Při první konzultaci spočívala terapie především v poskytnutí prostoru pro ventilaci. Klientka byla velmi potřebná empatického přijetí, porozumění, podpory. Terapeutka se nicméně snažila vést Petru k tomu, aby soustředila svou energii na to podstatné, a tím je nyní vztah s manželem. Dokáže Petra nahlédnout na své chování z pohledu manžela? Prosící, uplakaná, nejistá, závislá, vyčítající, neustále připomínající jeho chyby.

Na druhou konzultaci přichází uživatelka sociálních služeb klidnější, přiznává, že se cítí lépe i proto, že už si dokáže představit žít bez manžela. Přiznává, že by dala přednost urovnání vztahů, má ale největší problém s obnovením důvěry. V domácnosti tak panuje atmosféra vzájemné nedůvěry. Oba tuší, že do starých kolejí se nelze vrátit. Do popředí vstupuje téma nerovných pozic ve vztahu. Tématem není, kdo za to může, ale kdo by měl udělat krok ke změně. Prostor pro hledání a vymezování sebe sama ve vztahu.

Při třetí konzultaci vypadá klientka vyrovnaněji. Sděluje, že doma je atmosféra střídavá, Jaroslav se chvílemi snaží, je milý, jakoby skutečně chtěl na vše zapomenout, jakákoliv nevhodná zmínka Petry jej však dokáže velmi podráždit. Klientka se stále bojí manželovi důvěřovat, aby se brzy zase nevrátil ke svým záletům. Terapeutka poskytuje náhled na chování k manželovi, kterým blokuje změnu k lepšímu. S uživatelkou sociálních služeb jsou řešeny otázky týkající se např. časového hlediska zatvrzelosti, důkazu důvěry a možností tyto dokázat. V této souvislosti je uživatelka sociálních služeb vedena ke zpevnění

postojů nejen vůči manželovi, ale vůči lidem ve svém okolí obecně, k přijetí aktivní role ve vymezování charakteru jakéhokoliv vztahu, do něhož vstupuje.

Na čtvrtou konzultaci klientka přichází zjevně spokojená. Doma se prolomila bariéra chladu a konečně si zase manželé připadají blízcí. Po měsících se klientka opět cítí uvolněná, těší se na manžela, který ji sám od sebe pohladí, usměje se, políbí. Má za to, že si oba dva užívají znovu nabytého domácího smíru a pohody. Konečně se jim podařilo sehnat auto, Petře se ulevilo, jakoby se tím ukončila kapitola mužových avantýr s macechou, od níž si auto pravidelně půjčoval na své služební cesty. Podobně i sousedi odjeli na dovolenou a tak měli týden pro svou stabilizaci. Chce si tuto spokojenost hýčkat, vyhýbat se nepochopení a komunikačním chybám, ve vztahu k potenciálnímu flirtování manžela by se do budoucna ráda obrnila trpělivostí a jistou ženskou diplomacií. Závěrečné loučení, ocenění pokroku a povzbuzení k vytrvání v aktivním přístupu ke změně.

5.4.3 Záměr terapeutky

Stěžejním terapeutickým záměrem bylo pomoci klientce vyrovnat se s nevěrou manžela, a to bez ohledu na to, zda vývoj rodinné situace povede spíše ke zklidnění a stabilizaci rodiny či k vyhocení a odchodu manžela. Terapie realizovala díky klientčině pružnosti, vnímavosti a ochotě vidět souvislosti nově a pracovat na změně i její druhou zakázku, kterou bylo přání zachránit rodinu. V relativně velmi krátké době tak klientka zvrátila rozpad rodiny, a to aniž by se shrbila a popřela sama sebe, což v původním zoufalství viděla jako jedinou cestu.

5.4.4 Očekávání terapeutky

Psycholožka si nejvíce cení posunu v náhledu a sebenáhledu klientky, tedy přijetí aktivní role ve svém životě. Jako rizikový faktor však vidí rychlý průběh změn, který ji vede k pochybnostem, zda si klientka dokáže tuto nově nabitou jistotu a sílu udržet.

6 Diskuse

Při zpracování bakalářské práce jsem se zaměřila na zjištění, zda je nevěra podstatou partnerského problému, který narušuje vztah manželů natolik, že manželství vede k rozvodu. Zároveň se práce koncentruje na zjištění, jaké dopady má psychoterapie na obnovení vztahu a jaké podoby mohou nabývat soužití partnerů po uskutečnění psychoterapie. Byly stanoveny čtyři cíle, ze kterých vyplynuly čtyři výzkumné otázky. Zodpovězeno na tyto otázky bylo pomocí čtyř kazuistik a analýzou dat z nich zjištěných.

Z kazuistik vyplývá jistá podobnost vztahů v manželských svazcích před uskutečněním nevěry jednoho z partnerů. Ve všech čtyřech manželstvích se objevují **komunikační bariéry**. Partneři si nedokázali sdělit **pocity nespokojenosti ve vztahu**, které pramenily z upřednostňování jiného životního stylu, tedy i jiných životních priorit a v případě třetím z nedostatečného docenění, kdy se Alena cítila zastíněna Tomášovou dokonalostí, kterou obdivovali nejen Aleniny rodiče, ale i všichni známí. Nejen tyto faktory zmiňuje Šmolka ve své publikaci⁴⁸, ale k příčinám nevěry řadí i změny životních etap, ke kterým jistě patří i **návrat do zaměstnání po mateřské dovolené**. Do té doby izolovaná žena je vystavena lichotkám jiných mužů, především po dlouhé mateřské dovolené v případě několika dětí se jí najednou otevírá dávno zapomenutý společenský život. V případě Miroslavy právě tato souhra faktorů vedla k ukončení manželství.

Naopak u případu čtvrtého se díky **osobnostní charakteristice** Jaroslava nelze domnívat, že kdyby spolu manželé v případě nespokojenosti komunikovali ve větší míře, vedla by tato sdílená komunikace k prevenci nevěry. Je ale zřejmé, že Petra od počátku samotného vztahu opomněla přihlížet k osobnostním charakteristikám budoucího manžela. Lze usuzovat, že tato chyba byla způsobena nedostatečným vzorem z původní Petřiny rodiny. Petra, jak je uvedeno výše, vyrůstala v neúplné rodině. Nemohla tedy být dostatečně vedena k postojům a normám vykreslujícím funkční úplné rodiny. U této uživatelky sociální služeb lze spatřovat i jisté známky nedostatečného sebevědomí, které se také odrazilo na výběru partnera, pana Jaroslava, který Petru zahrnoval až nadměrnou pozorností, které se jí v původní rodině nedostávalo, již v době před uzavřením manželství.

⁴⁸ ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. (31-47)

Z analýzy případových studií je zřejmé, že u každého páru měla nevěra jiné motivační činitele. Pokud jde o případ „mladé milenky“, domnívám se, že i přes značné finanční ztráty a odloučení Petra se synem Markem, s nímž měl těsný vztah, se Petr nakonec rozhodl volit životní směr, který mu nabízelo soužití s milenkou oproti usedlému životu v domečku s Janou a synem. **Podstatou manželské krize byla hluboká rozdílnost povah** Jany a Petra, která vyústila v nespokojenost a mimomanželský vztah Petra.

V případě nesoucí název „kariéristka“ manželé během terapie prošli několika změnami vnímání vztahu. Naději střídalo zklamání a nakonec Jiří i Miroslava dospěli k přesvědčení, že přes vynaloženou snahu vztah zachránit nedokáží. Miroslava přiznala, že k Jiřímu se citově přiblížit již nedokáže. Jiří propadl v reakci na dlouhodobé odtažené chování Miroslavy deziluzi a ztratil chuť vztah obnovovat. **Nevěra v tomto případě měla spíše než příčinný charakter rozvodu roli brzdícího činitele, který ještě více komplikoval přiblížení dvou dlouhodobě odcizených manželů.**

V případě nazvaném „sama sebou“ byly **důvodem Aleniny nevěry pocity nedostatečnosti**. Alena potřebovala být znovu viděna jako výjimečná a schopná bytost, která ví, proč jí někdo obdivuje a miluje. Vedle Tomáše, i když ho měla velmi ráda, si tak ale s postupem let pro jeho dokonalost nepřipadala. Vše ještě zhoršovala skutečnost, že Alena většinu času trávila doma na mateřské dovolené s dcerou Natálkou.

A v případě posledního případu, který nese název „macecha“, se lze vzhledem k rozsáhlému popisu opakujících se nevěr pana Jaroslava domnívat, že u tohoto se jedná o **promiskuitní chování, které má především sexuální podtext**.

Po uskutečnění psychoterapie se dvě manželství rozpadla, ve dvou případech došlo k obnovení manželského soužití. V případě zachování manželského soužití Aleny a Tomáše se terapeutka snažila manžele podpořit ve vzájemné komunikaci, ale také vzájemnému respektování. Nutno dodat, že u čtvrtého případu se lze domnívat s ohledem na opakované nevěry ze strany Jaroslava, že tento nevěru nevnímá jako faktor narušující vztah, proto je možné brát vymezení obnovení manželského soužití za nadsazené.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo stanovit, jaké příčiny měla nevěra, jež manžele přiměla navštívit Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy před rozpadem vztahu, a zda tato měla vliv na rozvrácení manželství. Skrytým cílem bylo tedy zjistit, do jaké míry se nevěra podílí na rozvratu manželství. Zároveň se práce soustředila na zjištění, jaké dopady měla psychoterapie a jaká je budoucí prognóza vztahu. Cíle, jež byly stanoveny, byly splněny. Je nutno dodat, že díky nízkému počtu případů nelze závěry pokládat za obecně platné. Práce si nekladla za cíl obsáhnout celou problematiku, ale snaží se upozornit na skutečnost, kdy je důvodem rozvratu manželství mylně označena nevěra.

V praktické části byly zkoumány čtyři případy, kdy se na Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy v Českých Budějovicích obrátili manželé se žádostí o pomoc v situaci rozpadajícího se vztahu, když důvodem startujícím problémy byla uvedena nevěra. Bylo využito kvalitativního výzkumu. Informace zjištěné z polostrukturovaného rozhovoru, který byl veden s psychologkou uživateli sociálních služeb, a data zjištěná ze studia dokumentace uživatelů sociálních služeb byla prezentována ve formě kazuistik. Stanoveny byly pouze rámcové okruhy otázek, které zaručily individuální přístup ke všem případům. V práci byly odhaleny skutečné důvody vedoucí k nevěře, ale byla také naznačena podoba vztahu, která vyústila z psychoterapie.

Teoretická část práce se soustředila na základní popis vnímání nevěry širokou veřejností, na prezentaci postojů veřejnosti k manželské věrnosti, na kategorizaci motivací a příčin jednání vedoucího k nevěře, ale také se zaměřila na shrnutí dispozic z původní rodiny a osobnostní vlastnosti, které mohou ovlivnit rozpad vztahu a na možnost změny situace v nefunkčním vztahu.

Nevěra je v dnešní společnosti závažným fenoménem, kterým je ospravedlňována nefunkčnost manželského svazku. Mnohdy se uvádí jako jeden z hlavních důvodů při rozvodovém stání, aniž je přihlášeno k problémům předcházejícím této události. Téma je zásadní právě kvůli stoupajícím statistickým číslům rozvodovosti, kdy od roku 1920 vzrostla míra rozpadajících se manželství až šestkrát, když úměrně stoupá i počet dětí vyrůstajících v neúplných rodinách.

Je zřejmé, že **nevěra je syndromem nemocného vztahu**, proto je nutné tento příznak nemoci vnímat jako impuls ke změně. Mnohdy je totiž na mimomanželský vztah pohlíženo jako na satisfakci či únik, tedy jako na

jednodušší a snazší řešení situace bez přihlédnutí ke společným dětem a společným hodnotám, které se po celou dobu vztahu budovaly.

Domnívám se, že je třeba se dále věnovat analýze důvodů rozvratu manželství obecně označovaných jako nevěra. Statistická kategorie s názvem rozvody za příčiny nevěry se nachází v žebříčku rozvodovosti vysoko, protože mohou být špatně posuzovány příčiny rozvratu manželství. Podobné „zaškatulkování“ je matoucí a scestné.

Bakalářská práce by mohla sloužit studentům sociální pedagogiky při studiu matrimoniologie. Také by se mohla stát podnětem pro další studium fenoménu, ale může pomoci i při řešení osobní zkušenosti s nevěrou ve vlastním vztahu.

Literatura

1. BOTWINOVÁ, C. *Proč jsou muži nevěrní?*. Praha : MOTTO, 1996. 224 s. ISBN 85872-45-5.
2. BURIÁNEK, J. Sex (nejen) v rodině. In *Sborník k 65. narozeninám doc. PhDr. Eduarda Urbánka, CSc.* Praha : DeskTop Publishing FF UK Praha, 1996. [ISBN není uvedeno]
3. CAPONNI, V., NOVÁK, T. *Sám sobě manželským poradcem : První pomoc při příhodách nevěrných.* Praha : Grada Publishing, a.s., 1995. 112 s. ISBN 80-7169-163-1.
4. Český statistický úřad [online]. 2008 [cit. 2009-07-27]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/t/AA0041FBB1/\\$File/401502a4.pdf](http://www.czso.cz/csu/2002edicniplan.nsf/t/AA0041FBB1/$File/401502a4.pdf)>.
5. DOUCHOVÁ, J. Konstruktivní nevěra vztah neohroží. *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 3, s. 7-9., ISSN 1212-9607.
6. GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA, J. *Rodinná terapie : systemické a narativní přístupy*. 2. dopl. vyd. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 288 s. ISBN 978-80-247-2390-7.
7. KENTOVÁ, M. *Jak si manžela udržet : (a předejít nevěře)*. Milena Blažková. [s.l.] : Ivo Železný, nakladatelství a vydavatelství, spol. s r.o., 1993. 160 s. ISBN 80-7116-664-2.
8. KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*. Praha : Portál, 2000. 264 s. ISBN 80-7367-048-8.
9. MATĚJKOVÁ, E. *Řešíme partnerské problémy*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2009. 144 s. ISBN 978-80-247-2338-9.
10. NOVÁK, T. *Manželské a rodinné poradenství*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2006. 108 s. ISBN 80-247-1316-0.
11. NOVÁK, T. *Věkový rozdíl mezi partnery*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2007. 124 s. ISBN 978-80-247-1595-7.
12. PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny*. [s.l.] : [s.n.], 2000. 296 s. ISBN 80-7239-039-2

13. PLZÁK, M. *My se máme, my si vyhovíme*. 1. vyd. [s.l.] : Motto, 2007. 128 s. ISBN 978-80-7246-348-0.
14. SINGLY, F. de *Sociologie současné rodiny*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 127 s. ISBN 80-7178-249-1.
15. *Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.* [online]. 2005 [cit. 2009-08-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.soc.cas.cz/info/cz/25042/3950/Co-znamená-rozvod-pro-zeny-a-co-pro-muze.html>>.
16. ŠAMÁNKOVÁ, D., NOVÁK, T. *Pravda a lež v partnerství*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2007. 144 s. ISBN 978-80-247-1846-0.
17. ŠMOLKA, P. *Nevěra : Pro podváděné i podvádějící*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, a.s., 2003. 112 s. ISBN 80-247-0397-1.
18. ŠMOLKA, P., KLIMEŠ, J., CHYTRÝ, M. Recenze na: Konstruktivní nevěra vztah neohrozí: (ad PD 03/08). *Psychologie dnes*. 2008, roč. 14, č. 5, ISSN 1212-9607.
19. ŠMOLKA, P., PACEK, D. *Manželská poradna aneb Tam kde vlastní síly nestačí*. [s.l.] : Grada Publishing, a.s., 2007. 172 s. ISBN 978-80-247-1617-6.
20. VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, a.s., 2008. 128 s. ISBN 978-80-247-2050-8.
21. *Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2007* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2008 [cit. 2009-10-09]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/B900435615/\\$File/4007_08.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/B900435615/$File/4007_08.pdf)>. ISBN 978-80-250-1749-4.

Seznam příloh

Příloha I.: Okruhy otázek polostrukturovaného rozhovoru

Příloha I.

Okruhy otázek polostrukturovaného rozhovoru

1. okruh: Anamnestické údaje

- Kolikrát bylo Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy uživateli sociálních služeb navštíveno, kdo byl na psychoterapii účasten a jaké bylo časové hledisko návštěv?
- Kdo z uživatelů sociální služby byl iniciátorem návštěvy Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy?
- Anamnestické údaje týkající se jednotlivých uživatelů sociálních služeb a údaje týkající se manželského soužití uživatelů sociálních služeb?

2. okruh: Zakázka uživatele/uživatelů sociálních služeb a historie řešení nevěry prostřednictvím psychoterapie

- Jaká byla zakázka, se kterou se uživatel/uživatelé obrátili na Středisko pro rodinu a mezilidské vztahy?
- Jak byla popsána historie problému uživatelem/uživateli sociálních služeb?
- Jaký byl vývoj řešení problému prostřednictvím psychoterapie?

3. okruh: Vývoj soužití manželů

- Jaké se objevily problémy v manželském svazku po odhalení nevěry?
- Jak se jevílo soužití manželů terapeuta?
- Bylo manželství v konečné fázi psychoterapie zachováno, s jakými změnami?

4. okruh: Záměr terapeuta

- Jakou zvolila terapeutka strategii směrem k uživateli/uživatelům sociálních služeb v první fázi návštěv Střediska pro rodinu a mezilidské vztahy?
- Byl tento záměr splněn?

5. okruh: Očekávání terapeuta

- Jaká byla očekávání terapeuta v první fázi psychoterapie?

(Zdroj vlastní)